

Protokol posjeta finske premijerke Hrvatskoj

Šafran, Mario

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:903075>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

DIPLOMSKI RAD br. 252/OJ/2022

PROTOKOL POSJETA FINSKE PREMIJERKE HRVATSKOJ

Mario Šafran

Varaždin, rujan 2022.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

Studij Odnosi s javnostima

DIPLOMSKI RAD br. 252/OJ/2022

PROTOKOL POSJETA FINSKE PREMIJERKE HRVATSKOJ

Student:
Mario Šafran

Mentorica:
doc.dr.sc. Gordana Lesinger

Varaždin, rujan 2022.

PREDGOVOR

Ponosan sam i sretan što ću obranom ovog diplomskog rada postati magistar odnosa s javnostima, a što će mi, nadam se i vjerujem, pomoći u daljnjem radu i karijeri.

Također želim zahvaliti svojoj mentorici doc. dr. sc. Gordani Lesinger koja je prihvatila mentorstvo i pomogla mi tijekom izrade ovog diplomskog rada davajući mi kvalitetne savjete i smjernice.

Posebno sam zahvalan radnim i studentskim kolegama Dragi Bukovčaku i Josipu Fišteru kao i ostalim kolegama jer smo se međusobno nagovorili da upišemo Diplomski sveučilišni studij Odnosi s javnostima te smo se tijekom studiranja kvalitetno družili i zabavljali, ali smo si i međusobno pomagali.

Nadam se da će se ovo kvalitetno druženje i zabavljanje nastaviti...

Mario Šafran

SAŽETAK

Diplomacija nije nešto opipljivo i sastoji se različitih elemenata koji samo kao cjelina mogu odigrati svoju ulogu u vanjskoj politici države. Empirijska svojstva i značajke diplomatskog djelovanja mogu se provjeriti tijekom sastanaka, konferencija, misija ili prijema sudionika u međunarodnoj areni. Opće je poznato da je zadaća diplomatskog protokola mnogostruka i kompleksna te iz tog razloga svaka država ima Protokol kao instituciju u kojoj rade profesionalni diplomati. Zadaća Protokola je prije svega rješavanje svih pitanja reda prvenstva, ceremonijala, organizacije sadržaja i ceremonijalnih događaja, ali i događaja u kojima sudjeluju predsjednik, premijer, ministar vanjskih poslova te događaja koji su od nacionalne važnosti. Upravo je načelo međusobnog poštovanja i uljudnosti dovelo do nastanka i razvoja diplomatskog protokola u međunarodnoj komunikaciji. Protokol ne podrazumijeva samo međunarodni kodeks pristojnosti, on je zapravo ogroman politički instrument. U radu će se pomoću analize tiskanih medija pokazati na koji način funkcionira protokol RH kada u posjet premijeru i predsjedniku dolazi u posjet finska premijerka Sanna Marin te kako su mediji pisali o tom posjetu.

Ključne riječi: diplomacija, protokol, diplomatski odnosi

SUMMARY

Diplomacy is not something tangible and consists of different elements that can only play their role in the foreign policy of the state as a whole. Empirical properties and features of diplomatic activity can be verified during meetings, conferences, missions or reception of participants in the international arena. It is generally known that the task of diplomatic protocol is multiple and complex, and for this reason every country has a Protocol as an institution where professional diplomats work. The task of the Protocol is first of all to resolve all issues of the order of priority, ceremonies, organization of content and ceremonial events, but also events in which the president, prime minister, minister of foreign affairs participate and events of national importance. It was the principle of mutual respect and civility that led to the creation and development of diplomatic protocol in international communication. The Protocol is not only an international code of decency, it is actually a huge political instrument. The paper will use an analysis of the printed media to show how the protocol of the Republic of Croatia works when the Finnish Prime Minister Sanna Marin visits the Prime Minister and the President and how the media wrote about that visit.

Key words: diplomacy, protocol, diplomatic relations

SADRŽAJ

1. UVOD.....	7
1.1. PROBLEM RADA.....	8
1.2. PREDMET I CILJ RADA.....	8
1.3. METODA ISTRAŽIVANJA.....	8
1.4. STRUKTURA RADA.....	8
2. PROTOKOL I DIPLOMACIJA.....	9
2.1. ZADAĆA DIPLOMATSKOG PROTOKOLA.....	10
2.2. PROTOKOL KAO SIMBOLIČKA KATEGORIJA.....	11
2.3. TRADICIJA I PRAVILA CIVILIZIRANOG DRUŠTVA.....	12
3. DEFINICIJA PROTOKOLA.....	14
3.1. PORIJEKLO PROTOKOLA.....	14
3.2. ZAČECI PROTOKOLA.....	15
3.3. ULOGA PROTOKOLA.....	16
3.4. STRUČNJAK ZA PROTOKOL.....	17
4. DIPLOMACIJA.....	18
4.1. ETIMOLOGIJA DIPLOMACIJE.....	19
4.2. SUVREMENA DIPLOMACIJA.....	19
4.3. UTJECAJ DIPLOMACIJE NA VANJSKU POLITIKU.....	21
4.4. DIPLOMACIJA KAO INSTRUMENT VANJSKE POLITIKE.....	22
5. ODNOS MEDIJA I DIPLOMACIJE.....	23
5.1. PROTOKOL I DIPLOMACIJA: STAPANJE STILA I SUŠTINE.....	27
6. MEĐUNARODNI ODNOSI.....	28
6.1. MEĐUNARODNA UKLJUČENOST.....	29
6.2. VRSTE ODNOSA MEĐU DRŽAVAMA.....	30
6.3. POSJET STRANIH DRŽAVNIKA RH.....	32
7. ISTRAŽIVANJE: POSJET FINSKE PREMIJERKE RH.....	34
7.1. TKO JE SANNA MARIN?.....	34
7.2. FINSKA VANJSKA POLITIKA.....	35
7.3. TIJEK POSJETA FINSKE PREMIJERKE RH.....	36
7.4. MEDIJSKI PRIKAZ POSJETA FINSKE PREMIJERKE.....	38
8. ZAKLJUČAK.....	42

1. UVOD

Prije stotinu godina postavilo se pitanje budućnosti diplomacije kao rezultat tehnološkog napretka – izuma radija i telegrafa te intervencije javnosti u domenu vanjske politike. Prvi faktor donio je bojazan da će diplomati postati “počasni poštari”, a drugi je otvorio pitanje otvorene diplomacije. Međutim, uloga diplomacije u dvadesetom stoljeću nije bila niti malo ograničena spomenutim faktorima. Glavni politički čimbenik koji utječe na diplomaciju relativno je opadanje uloge nacionalnih vlada. Danas se vlade suočavaju s oštrom konkurencijom drugih aktera - privatni sektor, vjerske skupine, imigranti, mediji i drugi subjekti koji zahtijevaju od vlasti da uvažavaju njihove interese i da sudjeluju u kreiranju i provođenju vanjske politike. Svijet je podijeljen na 192 države različitog društvenog i političkog uređenja te većeg ili manjeg zemljopisnog prostora. Izvan njihova teritorija ne postoji zakon obvezan za sve države, no postoje opća pravila međunarodnog prava koja obvezuju sve subjekte. Usklađivanje različitih politika i interesa u međunarodnim odnosima radi ostvarenja općih zajedničkih interesa zadaća je diplomacije (Mikolić, 2002).

Vođenje vanjske politike nametnulo je tijekom povijesti neka pravila ponašanja u međusobnim odnosima država i njihovih predstavnika. Prvi put su neka od pravila prihvaćena na bečkom kongresu 1815. te su kasnije dopunjavana i usavršavana u skladu s potrebama sve razvijenijih međudržavnih i uglavnom međunarodnih odnosa. Kako ističe Mikolić, svako civilizirano društvo koje teži cjelokupnom razvitku podvrgava se redu, pravilima ponašanja kao temeljnom uvjetu za opći sklad. U svim civiliziranim društvima red nije teret, nego nužnost za događanje zajedničkog rada i života na demokratskim načelima. Opća su načela u međunarodnim i međuljudskim odnosima zapisana kao pravila protokola. Pravila protokola obvezuju samo one na koje se odnose - na državne dužnosnike, političare, diplomate, građanske i vojne vlasti. Zadaća protokola je rješavanje svih pitanja reda prvenstva, ceremonijala i etikecije, organizacije sadržaja i ceremonijala događaja ili u događaju u kojemu sudjeluje poglavar države, predsjednik vlade, ministar vanjskih poslova za vrijeme službenih posjeta visokih državnih dužnosnika iz inozemstva, ili događaja u zemlji koji su od nacionalnog interesa.

1.1. PROBLEM RADA

Svrha međunarodnih putovanja šefova država i vlada uvelike varira. Dok je opći cilj unapređenje bilateralnih odnosa, fokus može biti i na drugim političkim pitanjima poput zaštite ljudskih prava, zaštite okoliša, kulturna suradnja, gospodarska itd. No, prilikom takve vrste posjeta najviše sigurnosti, u prvom planu je protokol čija su pravila univerzalna, temeljena na načelu reciprociteta i na načelu međunarodnog poštovanja, što znači poštovanje svega što simbolizira i predstavlja neku zemlju. Protokol nije samo međunarodni kodeks pristojnosti, on je vrlo često ogroman politički instrument.

1.2. PREDMET I CILJ RADA

Cilj rada je definirati teorijski okvir glavnih pojmova diplomacije, diplomatskih odnosa, diplomatskog protokola te uloge ceremonijala i protokola u diplomatskim odnosima kao i uloge medija u protokolu i imidžu države odnosno opisati i objasniti kulturu ponašanja u protokolarnim aktivnostima, prezentirati važnost medijske popraćenosti u kontekstu diplomacije, provesti studiju slučaja dolaska finske premijerke Sanne Marin u posjet RH te konačno generalizirati rezultate istraživanja i donijeti zaključke.

1.3. METODA ISTRAŽIVANJA

U ovom diplomskom radu koristi se metoda studije slučaja, tj. istraživanje koje se koristi dostupnim, odnosno sekundarnim izvorima informacija. Ovom metodom će se utvrditi i usporediti pisani medijski sadržaj koji je objavljen 21. lipnja 2022. godine povodom dolaska finske premijerke Sanne Marin u posjet RH.

1.4. STRUKTURA RADA

Ovaj diplomski rad sastoji se od sedam tematskih cjelina koje doprinose boljem razumijevanju same teme istraživanja. Prvi dio se bavi određenjem pojmova protokola i diplomacije, zatim se drugi dio bavi detaljnijom analizom protokola uključujući njegovu povijest, važnost i začetke.

Treći dio rada odnosi se na diplomaciju- utjecaj diplomacije u vanjskoj politici, tumačenje suvremen diplomacije. Četvrti dio rada bavi se odnosima medija i diplomacije, šesta tematska cjelina posvećena je međunarodnim odnosima i posjetima ten a posljertku je istraživanje koje se bavi analizom pisanih medija i načina na koji je popraćen dolazak finske premijerke Sanne Marin u RH.

2. PROTOKOL I DIPLOMACIJA

Riječ protokol grčkog je podrijetla te je u povijesti označavala pečat ili vrpca koja se lijepila na neki dokument, što je označavalo njegovu izvornost (Mikolić, 2002:11). Nešto kasnije se koristio izraz protokolirati, urudžbirati, uvesti dokument u posebnu knjigu koja se nazivala protokolom. Protokol i/ili ceremonijal (drugi naziv za protokol, ali i njegov sastavni dio) neizostavan su dio svake državne uprave, a naročito u području međunarodnih odnosa. S obzirom na to da su se države samim prihvaćanjem pojedinih konvencija obvezale poštivati konkretna općeprihvaćena načela u međusobnom ophođenju, odatle i prihvaćena načela te njihovu primjenu nazivamo diplomatskim protokolom (Mikolić, 2002). Temelj potonjih načela čine Bečka konvencija o diplomatskim odnosima i Bečka konvencija o konzularnim odnosima te su temelj međunarodnog prava, kojemu se dodaju običajne norme o međusobnom ponašanju država. Bečka konvencija o diplomatskim odnosima je minimum kojeg se države i njihovi predstavnici moraju držati, jer nepoštivanje konvencije može dovesti do ozbiljnih sporova između država. Mnoga pitanja iz diplomatskog protokola nisu uređena međunarodnim ugovorima, stoga se ona rješavaju na osnovi međunarodnog običajnog prava, općeprihvaćene prakse, domaćim zakonodavstvom, ustaljenim tradicijama i običajima država (Mikolić, 2002:12). Protokolarne i ceremonijalne norme u državi su jedinstvene i obično ih objavljuje poglavar države posebnim dekretom, nakon što se usklade s drugim relevantnim državnim čimbenicima. Protokol i ceremonijal su u diplomaciji jezik bez riječi jer se njima može iskazati sve ono što se riječima ne može ili se njima potvrđuju iskazane riječi. Njima se također iskazuju osjećaji i namjere, no bitno je sve izvesti unutar protokolarno-ceremonijalnih normi. Protokolom nisu obuhvaćene dužnosti imenom i prezimenom, već dužnosti koje te osobe obnašaju.

2.1. ZADAĆA DIPLOMATSKOG PROTOKOLA

Neosporno je kako je zadaća diplomatskog protokola mnogostruka i kompleksna te upravo zato svaka država ima Protokol kao instituciju u kojoj rade profesionalni diplomati. Prema Mikoliću (2002) protokol je najrafiniranija i najsuptilnija diplomacija. Zadaća Protokola je prije svega rješavanje svih pitanja reda prvenstva, ceremonijala, organizacije sadržaja i ceremonijalnih događaja, ali i događaja u kojima sudjeluju predsjednik, premijer, ministar vanjskih poslova te događaja koji su od nacionalne važnosti. Protokol provodi i predlaže mjere primanja, boravka i ispraćaja stranih dužnosnika, kao i stranih veleposlanika. S druge pak strane, ceremonijal ili obrednik kao sastavni dio općeg protokola gubi na svojem blještavilu, osim u monarhijama ili prilikom događaja u kojima sudjeluje monarh. Ceremonijal kao takav nema propisanih međunarodnih normi, tj. u svakoj ga zemlji propisuje poglavar države ili vlada uzimajući u obzir međunarodnu praksu (Mikolić, 2002). U suvremenom svijetu su mnoge zemlje napustile običaj svečanih dočekivanja i ispraćaja u zračnim lukama pa se cijeli ritual prenio u kraljevske ili predsjedničke palače.

Puno je instrumenata od kojih se sastoji složen i delikatan mehanizam rada vanjske politike kako bi ona bila uspješna, a diplomatski protokol jedan je od najvažnijih među njima. Točnije, diplomatski protokol je srž svega što je povezano s diplomacijom jer bilo kakvu diplomatsku aktivnost jednostavno je nemoguća zamisliti bez diplomatskih tradicija i pravila. Protokol je skup utvrđenih tradicija i pravila, oblik svake vanjskopolitičke akcije države i njezinih službenih predstavnika (Wood, Serres, 2011). Diplomatski ceremonijal pak znači strogo pridržavanje utvrđene procedure. Nikada nije postojala nijedna javna ustanova na svijetu, koja je postojala bez hijerarhije i nijedna civilizacija nikada nije postojala bez ceremonija. Od samog nastanka društva postoji potreba za redom. U suvremenom svijetu ceremonija temeljena na tradiciji i nacionalnim obilježjima postala je univerzalna. Diplomatski protokol je tako važan u cijelom svijetu zbog svoje sposobnosti stvaranja prijateljske atmosfere u odnosima između vlade i njihovi službeni predstavnici.

Protokol kodificira ceremonijalna pravila, provodi ih u praksi i kontrolira njihovu provedbu u isto vrijeme. Prema definiciji Wooda i Serresa (2011), riječ "protokol" u bizantskoj diplomaciji označava prvi dio dokumenta svečanog govora s popisom svih sudionika. Koncept državnog protokola postoji u praksi svake zemlje. Na primjer, u Odredbama o državnom protokolu i

ceremonijalu Ukrajine (Predsjednički dekret od 22. kolovoza 2002.) protokol je definiran kao "skup zahtjeva za opći postupak za sve formalne prilike uz sudjelovanje predsjednika Ukrajine, Vrhovne Rade Ukrajine, premijera Ukrajine, ministara vanjskih poslova Ukrajine i drugi visoki dužnosnici Ukrajine na temelju općeprihvaćenih međunarodnih pravila, propisa i tradicija te nacionalnih tradicije Ukrajine".

2.2. PROTOKOL KAO SIMBOLIČKA KATEGORIJA

Povijesni događaji i realnost doveli su do potrebe uvođenja etike, koja može pretvoriti kaos u red, neprijateljstvo u normalnu komunikaciju. Kako jedna država može iskazati poštovanje drugoj i tretirati je kao ravnopravnog partnera? Kako se treba obratiti predstavnicima drugih zemalja kako se ne bi narušio vlastiti prestiž? Ova bi pitanja sigurno bila na dnevnom redu da protokol i ceremonijalne tradicije nisu poboljšane kroz stoljeća međunarodnih odnosa i diplomatske prakse. Protokol ne samo da je služio kako bi se pokazalo međusobno poštovanje, nego je imao i ulogu političkog instrumenta – način na koji je država pokazivala svoju moć. Od davnina je ljudsko iskustvo gomilalo pravila koja su doprinosila jačanju komunikacije među ljudima. Pojavom država i razvojem međusobnih kontakata počele su se razvijati i protokolarne norme.

Nedostatak uobičajenih normi u zapadnoeuropskom protokolu u vrijeme procvata monarhija dovela je do ozbiljnih sukoba, jer je većina zemalja u to vrijeme pokazivala svoje slabo poznavanje diplomatskog ceremonijala. Krvavi spor oko mjesta u korteu na susretu sa Švedskim veleposlanikom u Londonu, 1661., koji se dogodio između španjolskih slugu veleposlanika Vattevilla i slugu francuskog veleposlanika d'Estainga, dobro je poznat u povijesti diplomacije (Hamilton, Langhorne, 1995). Francuski kralj Luj XIV naredio je da se španjolski veleposlanik kazni te da u budućnosti Španjolci ustupaju mjesto francuskim veleposlanicima u protivnom je zaprijetio objavom rata (Hamilton, Langhorne, 1995:53). Tada je Luj XIV predstavio svoj prvi skup etičkih pravila i tim činom je postao utemeljitelj ceremonijala, što je dovelo da Francuska slovi kao jedna od prvih civiliziranih zemalja. Na prvi pogled, sukob dvojice slugu i veleposlanika neusporediv je s prijetnjom rata između država. Međutim, dubljim razmatranjem problematike postaje jasno da je Francuska tvrdila kako je vodeća među ostalim europskim zemljama. Simbolizam je jedan od atributa protokola. Od davnina je bilo mnogo sporova između

veleposlanika o mjestima koja su blizu kralju jer je već tada bilo jasno da onaj koji sjedi s desne strane monarha, dobiva više milosti od kralja, no Bečki je kongres 1815. konačno zaustavio sporove i nesporazume oko protokolarnih pitanja (Hamilton, Langhorne, 1995). Propisi Kongresa određivali su protokolarnu prednost diplomatskih predstavnika. Godine 1818. Aachenski protokol izmijenio je Bečke propise uspostavom diplomatskih činova, tj. političari i diplomati su shvatili da je djelovanje u politici nemoguće bez pravila, jer bez njih politika postaje kaotična. Sljedeća konferencija održana je kako bi se svi ostali aspekti protokola legalizirali i pretvorili u međunarodno pravo. Kao rezultat toga, 1961. ugovorena je Bečka konvencija o diplomatskim odnosima. Od tog vremena sve zemlje svijeta (čak i one koje se suzdržavaju od pridruživanja Bečkoj konvenciji), pridržavaju se navedenih standarda u konvenciji. U slučajevima priznanja novih država, uspostavljanja diplomatskih odnosa, imenovanja šefova diplomatskih misija, diplomatskih posjeta, razgovora, pregovora, sastanka službenih delegacija, skupština, međunarodnih konferencija i sastanka, potpisivanja međunarodnih ugovora itd. treba se strogo pridržavati pravila protokola.

2.3. TRADICIJA I PRAVILA CIVILIZIRANOG DRUŠTVA

Pravila diplomatskog protokola su univerzalna, temeljena na načelu reciprociteta i na načelu međunarodnog poštovanja, što znači poštovanje svega što simbolizira i predstavlja neku zemlju (Langhorne, 1997). Načelo međusobnog poštovanja i uljudnosti dovelo je do nastanka i razvoja diplomatskog protokola u međunarodnoj komunikaciji. Protokol nije samo međunarodni kodeks pristojnosti, on je vrlo često ogroman politički instrument. Brojni su primjeri "svečanih demonstracija" u povijesti diplomacije. Na primjer, turski sultan nije htio priznati podjelu Poljske između Rusije, Austrije i Pruske pa je poljski predstavnik tijekom susreta sa sultanom, odlučio otići u šetnju kako bi izbjegao pozdraviti sultana i tako pokazati nezadovoljstvo njegovim stavom. (Langhorne, 1997:6). Osim namjernih protokolarnih demonstracija, događaju se i protokolarne zabune koje su obično uzrokovane neadekvatnom pripremom za događaj ili jednostavno greškom. Takve situacije događale su se u modernoj povijesti protokola i u prošlim stoljećima. Najneprihvatljivije su one zabune koje dolaze od strane državnih dužnosnika jer predstavljaju cijelu državu. Iako je protokol međunarodni skup pravila jer su njegova osnovna načela univerzalno priznata, međutim jedna od najvažnijih karakteristika protokola je njegova

sposobnost da preuzme nacionalne značajke zemalja u obzir. U različitim zemljama protokol govori različitim jezicima, na primjer, u Indiji postoji tradicija nošenja vijenca oko vrata na gostovanju gdje različito cvijeće označava različit odnos zemlje prema gostu. U Šri Lanki postoji tradicija posipanja ružinih latica, dok u Ukrajini goste treba dočekati s kruhom i solju kako bi se prema njima pokazao prijateljski odnos (Langhorne, 1997). Prema pravilima diplomatskog protokola i ponašanja diplomata važno je zemlji domaćinu kao i njihova odjeća koja je na svim službenim događanjima strogo određena. Štoviše, bolje je reći da izgled diplomata ne pripada njemu ili njoj jer boja i stil odijela, visina potpetica itd. su izrazito važni kada se govori o pravilima diplomatskog protokola. Tako je u slučaju diplomacije Madeleine Albright, obična igla, tj. broš bio instrument diplomacije: ona je uvijek nosila svoje poznate broševe koji su služili za iskazivanje njezinog stava prema određenim temama. Albright je nosila broš u obliku orla kada je bila u posjeti stranoj zemlji s ciljem pokazivanja moći, u obliku leptira ili cvijeća kad joj je trebala pokazati simpatiju, kornjače i rakovi – kako bi se naglasila potreba bržeg pregovaranja. Jedne iračke novine objavile su članak u kojem je Madeleine Albright nazvana "zmijom bez premca" odmah nakon što je nosila broš u obliku zmiје u Vijeću sigurnosti UN-a. Iako praksa protokola zahtijeva strogo pridržavanje uspostavljenih diplomatskih standarda, ona je dosta fleksibilna zbog dinamike suvremenih međunarodnih odnosa. Protokol ne služi za obavljanje nezgrapnih formalnosti: cilj mu je olakšati međunarodnu komunikaciju, učiniti ga univerzalnim i profinjenim.

Ponekad je potrebno čak i odstupanje od pravila kako bi se pokazao poseban odnos prema predstavniku strane države ili tijekom određenih događaja. Primjer takvog slučaja ilustrira posjet Johna i Jacqueline Kennedy Vatikanu (Langhorne, 1997). Poznato je da su protokolarne tradicije Vatikana među najkonzervativnijim pa je zanimljiv primjer kada je papa Ivan XXIII neposredno prije spomenutog posjeta upitao svoje savjetnike kako bi se trebao obratiti supruzi predsjednika Kennedyja. Imao je izbor: "Gospođa supruga predsjednika", "Gđa." ili "gospođa Kennedy". Međutim, kada je recepcionarka otvorila vrata, Papa ju je srdačno pozdravio riječima: "Oh, Jacqueline!" (Langhorne, 1997). Protokol je, baš kao i međunarodni odnosi, dvosmjerna ulica. Na primjer, visoke predstavnike strane države dočekat će se na isti način kao što su oni svoje goste dočekali u vlastitoj zemljama. Ako je polijetanje zrakoplova gosta iz nekog razloga odgođeno, može se očekivati da će odlazak zrakoplova s predstavnicima zemlje domaćina također biti odgođen za isto vremensko razdoblje. Kao što je Jules Cambon naveo u svojoj knjizi

(Diplomat iz 1926), protokol ne poznaje narode-pobjednike i narode-gubitnike. Čak i za dva zaraćena naroda bez obzira na odnos snaga, međusobno poštovanje je nužno.

3. DEFINICIJA PROTOKOLA

Protokol je definiran u Oxfordskom rječniku kao "službeni postupak ili sustav vodećih pravila" i "državnički ili diplomatski poslovi" (Butterfield, 1996). Pojam protokol potječe od grčke riječi protokollen, to je spoj riječi protos (prvi) i kola (ljepilo). Riječ protokol odnosio se na dokument na čiju prednju stranu se lijepio pečat koji mu je davao autentičnosti, praksa koja se koristi i danas (vjerodajnice). Pojam "protokol" danas se koristi u medicinskom, znanstvenom, pa čak i pravnom i političkom području. Jedna od najpoznatijih upotreba izraza "protokol" je protokol iz Kyota, koji se odnosi na međunarodni sporazum o klimatskim promjenama. U znanstvenoj i istraživačkoj sferi, "protokol" se odnosi na znanstvenu evidenciju i eksperimentalna opažanja. U svim slučajevima, pojam protokol označava stroga pravila i procedure koje su prepoznate i prihvaćene od svih zainteresiranih strana. U svijetu multilateralne diplomacije, protokol pruža jasan i transparentan sustav koji dopušta svim sudionicima događaja organiziranog od strane Ujedinjenih naroda, bilo javnog ili privatnog, da razumiju položaj koji im se daje u svim aspektima njihovih službenih funkcija (Hecht, Boulgaris, Jazairy, 2015).

3.1. PORIJEKLO PROTOKOLA

Skloni smo pojavu protokola povezivati s razvojem država u kontekstu Međunarodnih odnosa. Što je naš svijet postao globalniji, to je važnije cijeniti logike i razloge koji stoje iza takozvanog sustava protokola. Protokol pruža okvir za podršku međunarodnim odnosima i pregovorima. Ujedinjeni Narodi dali su potpuno novi naglasak na važnost protokola, iako su naravno, pravila protokola dugo postojala unutar država. Potreba za pregovaranjem o pitanjima i pronalaženjem mirnih rješenja za trzavice koje nastaju izvan teritorijalnih sporova ili interakcija između zajednica s različitim kulturama i tradicijama jest star koliko i čovječanstvo. Razmjena darova među državama, priznavanje naslova povezanih s društveno političkim položajem, korištenje amblema za razlikovanje skupine od drugih i domaćinstvo društvenih događaja oduvijek su bili utkani unutar politika država, ali su i korišteni kao alati tijekom pregovora (Hecht, Boulgaris,

Jazairy, 2015). Formalna pravila protokola nisu prirodno dio poslovanja privatnih institucija i korporacija, međutim, posvuda vrijede isti principi. Komercijalni pregovori koji okupljaju pojedince uvijek su koristili nepisani sustav prvenstva. Štoviše, takve pregovore obično prati društveni događaj prema istim načelima kao i društveni događaji organizirani u povodu međunarodne konferencije.

3.2. ZAČECI PROTOKOLA

Tragovi protokola mogu se naći kroz čitavu drevnu povijest. Egipat je imao osnove diplomatskog sustava još u 14. stoljeću prije Krista u odnosu sa susjednim državama. Do 8. stoljeća prije Krista, Kina je imala organiziran sustav misija za upravljanje golemim teritorijem. Glasnici su bili naširoko korišteni u staroj Grčkoj i grčkoj mitologiji; prikazujući sustav koji vode bogovi od strane Hermesa kako bi osigurao njihovu sigurnost (Hecht, Boulgaris, Jazairy, 2015). Glasnici i izaslanici bili su zaštićeni nepisanim ali priznati sustavom imuniteta i od agresije i od uhićenja. Oni su bili prvi diplomati zapadnog svijeta jer su tijekom ratnih razdoblja oni bili stalni način komunikacije između zaraćenih strana. Već u 8. stoljeću prije Krista, Grčka se počela širiti diljem mediteranskog svijeta te se uspostavila konstelacija gradova-država povezanih zajedničkom kulturom i trgovačkim interesima. Takav model gradova-država bio je vrlo različit od onoga kako danas shvaćamo države. Na primjer, nije bilo šefa države ili zajedničke vlade, čak ni zajedničkog vojnog sustava, naprotiv, ti su gradovi-države često bili u međusobnom sukobu i po potrebi su sklapali saveze braneći zajedničke interese. Sustav gradova-država na kraju je dominirao svim teritorijima unutar Sredozemnog mora iz čega su proizišle kolonije koje je osnovala grčka emigracija (Hecht, Boulgaris, Jazairy, 2015).

Prosperitet gradova-država i udaljenosti između njih doveli su do razvoja sustava predstavljanja i reciprociteta kroz korištenje Proxenos. Proxenos je ekvivalent onome što bismo nazvali počasnim konzulom – predstavnikom koji brine o interesima građana drugog grada-države (Hecht, Boulgaris, Jazairy, 2015). Glavna funkcija Proxenos bila je zastupanje i obrana ekonomskih i političkih interesa grada-države. Učinkovitost Proxenos počivala je na njegovoj sposobnosti da razvije mrežu političkih, gospodarskih i društvenih veza koje bi iskoristio za promicanje interesa grada koji je predstavljao. Kao takav, Proxenos je trebao imati razumijevanja za lokalnu politiku i biti izvrstan pregovarač i njihov se utjecaj trebao koristiti kako bi se

spriječile nesuglasice koje bi mogle prerasti u vojne sukobe. Iz toga je i proizašlo zlatno pravilo diplomacije da je mir preduvjet za prosperitet jer u slučaju sukoba, očekivalo se da će Proxenos koristiti sav svoj politički utjecaj i veze kako bi se angažirale sve interesne strane u mirovnim pregovorima. Postoji jedan preduvjet za materijalizaciju protokola u diplomaciji i poslovima međunarodnih odnosa: želja stranaka da riješe probleme konstruktivnim angažmanima, a ne kroz upotrebu sile. Kroz povijest možemo vidjeti kako su diplomacija i protokol napredovali kada su nacije napustile ratovanje u korist pregovora. Kad nacije prošire svoju hegemoniju čistom vojnom snagom, nema diplomacije i protokol zasja u punom sjaju. Rimsko Carstvo je u svojoj hegemoniji imalo politiku približavanja i rješavanja problema kroz teritorijalno širenje pa je svaki otpor rimskoj vladavini nailazio na žestoku vojnu moć Imperija koji je probleme nametanja svoje volje rješavao upotrebom sile. Sve dok je bilo u punoj snazi, Rimsko Carstvo nije vidjelo potrebu da uzme u obzir interese svojih susjeda jer je snaga vojske u kombinaciji s jakom centraliziranom moći dala punu kontrolu vođama Carstva kako bi proširili područje svog teritorijalnog utjecaja brutalnom silom (Eilers, 2017).

Mir zahtijeva da se sve strane tretiraju s poštovanjem i da se neslaganja oko njihova stajališta pravodobno saslušaju. Iako su države rijetko, ako ikad, ravnopravne politički i društveno-ekonomski u omjeru snaga, pravila protokola omogućuju državama i njihovim predstavnicima da se osjećaju kako se prema njima postupa kao prema jednakima. Na neki način, protokol neutralizira mogućnost da ljudske emocije kao što su ponos, inferiornost ili čak fizička veličina onih koji su uključeni kompromitiraju suradnju između država zanemarujući takva pitanja (Eilers, 2017).

3.3. ULOGA PROTOKOLA

U praksi protokol se odnosi na poštivanje ispravnih postupaka kako bi se osiguralo da službena osoba (i neslužbene), prigode, posjeti, sastanci i funkcije se planiraju i provode u skladu sa skupom pravila koja su formalno, društveno i kulturno prihvaćena i očekivana od strane uključenih strana (Goldstein, 1998). Važnost protokola u njegovanju pozitivnih odnosa i njegov utjecaj ne treba ni podcijeniti niti zanemariti.

Njemački izraz “aus etwas (k)einen Staatakt machen” – “(ne) od nečega praviti državnu prigodu [= veliku stvar]” – ilustrira značaj koji se obično pripisuje takvim događajima (Goldstein, 1998). Vezuju se uz razrađenu ceremoniju, reprezentativno okruženje i prisutnost istaknutih pojedinaca i javnih osoba. Oblik i prepoznatljiva obilježja dramatično su se promijenili tijekom godina, od pompe i okolnosti prošlih stoljeća do jednostavnih i nepretencioznih republikanskih događaja našeg vremena.

Danas su državne prigode izraz najviše počasti koje događajima ili pojedincima iskazuju najviši predstavnici naroda. Kao i posebna slavlja u privatnoj sferi, u ovom slučaju država je ta koja organizira svečani događaj, čime prigoda dobiva poseban politički značaj. Primjerice prisutnost na državnim svečanostima predstavnika ustavotvornih tijela daje takvim prigodama kvalitetu političke manifestacije i izjave volje.

Odabrani oblik, organizacija i provođenje državne prigode – njezine ceremonije – osmišljeni su tako da događaj učine smislenim, emotivnim i racionalnim, a građanima omoguće dijeljenje iskustva. Danas su sljedeći elementi zauzeli istaknuto mjesto u svečanostima državne prigode: isticanje državnih simbola (zastave, grb), nazočnost odabrane skupine pozvanih gostiju, prioritarno sjedenje predstavnika ustavnih tijela, glazbena pratnja, obraćanje šefa države (i dodatnih govornika prema potrebi), sviranje nacionalne himne i formalno okruženje (Goldstein, 1998).

Primjer državnog protokola je i institucija dana žalosti kada u mnogim zemljama državna žalost znači da se javni život zaustavlja na nekoliko dana, javna događanja se odgađaju i poduzeća zatvaraju. Tako je u RH danom žalosti proglašen nakon velike Kornatske tragedije, 30. kolovoza 2007., u kojoj je poginulo 12 vatrogasaca.

3.4. STRUČNJAK ZA PROTOKOL

Stručnjak u sferi protokola (ili protokolar) nije samo profesija, to je misija. Njegov ili njezin posao zahtijeva domišljatost i kreativnost uz dubinsko poznavanje cjelokupne sfere. A stručnjak za protokol trebao bi moći pronaći najbrži način rješavanja teških problema, provjeriti svaki detalj nekoliko puta i biti u stanju pisati diplomatske dokumente, poznavati filozofiju moći i nikada ne biti površan u svojim prosudbama i znanju (Butterfield, 1966). Samo oni stručnjaci

koji su predani svojoj struci mogu uistinu postati stručnjaci. U toj je profesiji ključno zadržati samopouzdanje, izbjeći akutne situacije i suočiti se s izazovima te ih još lakše znati riješiti. Pravi političar, diplomat ili profesionalac u sferi diplomatskog protokola zna da političke poteze treba odigrati mudro, inteligentno, elegantno, primjereno i pragmatično. Stručnjak za protokol je profesija koja nosi veliku odgovornost. Prema Henryju Cattu, koji je bio i sam diplomat, ali i šef protokola Bijele kuće (1974. do 1976.), ističe: da je "upravljanje odjelom protokola je slično upravljanju sportskom ekipom. Sve dok sve ide kako treba, nitko ne primjećuje vaš rad, ali kad se napravi samo jedna pogreška, dolazi do eksplozije". Dakle, protokol nije sitnica: svaka gesta, pokret i riječ su važni baš kao i svaka radnja koja je determinatna. Stoga je poštivanje pravila protokola u međunarodnoj komunikaciji obavezno. Zanimajući osnovna pravila može dovesti do ozbiljnih sukoba i napetosti između država ili čak uzrokovati gubitke za prestiž zemlje. Diplomatski protokol nije samo skup pravila i tradicija; to je i sposobnost da ih se upotrijebi. Točnije, protokol je delikatan politički instrument diplomacije, koji je podređen ciljevima vanjske politike neke države jer odražava političke odnose između dviju država. Zato su poznavanje i pravilno korištenje pravila protokola pokazatelji diplomatske vještine i profesionalnog pristupa vanjskoj politici jedne države.

4. DIPLOMACIJA

Ne postoje jasni podaci kada su ljudska društva prvi put osjetila potrebu za međusobnom komunikacijom, ali je sigurno pretpostaviti da su to činila još u najranijim vremenima civilizacije. Znamo da je diplomatski status postojao vrlo rano i evidentno je i poučno zašto je tako trebalo biti. Ako je odlučeno da je možda bolje čuti poruku nego pojesti glasnika, onda moraju postojati pravila o tome tko je legitimni glasnik i moraju postojati sankcije koje će osigurati njegovu nepobjedivost.

Najraniji diplomati bili su odgovor na osjećaj potrebe za mehanizmom za sigurno i pouzdano prenošenje poruka između društava. Poučno je primijetiti da se diplomacija od samog početka, čak i u svojim najgrubljim oblicima razvijala kao odgovor na političke potrebe koje su se međusobno osjećale.

4.1. ETIMOLOGIJA DIPLOMACIJE

Etimologija diplomacije dobro je poznata i spominje se u etimološkim rječnicima, OED-u i u malo razrađenijem obliku u Satowu (1922: 2-3). Mnogo bogatiji, znanstveni prikaz donosi Constantinou (1996: 76–89). Ukratko, pojam dolazi iz starogrčkog, gdje se koristio kao glagol (diplo^o) za označavanje dvostrukog savijanja (diploun), i kao imenica (diploma) za označavanje službenih dokumenata koji su bili presavijeni, a koji su davali nositelju određeni skup prava. Izvorno su diplome funkcionirale kao nešto što je nalikovalo modernim putovnicama, no postupno kroz srednjovjekovno doba taj se izraz počeo koristiti za bilo koju vrstu dokumenta koji daje privilegije. Do renesanse se diploma koristila kao izraz za papinska pisma o imenovanju, s povezanim izrazom diplomatarius koji se koristio za označavanje službenika koji je pisao te diplome (Constantinou 1996: 78). Potkraj 17. stoljeća, a osobito početkom 18. stoljeća, pojavila se još jedna uporaba. Starija pisma privilegija (diplome) pomno su ispitivana radi vjerodostojnosti, prikupljana i komentirana u velikoj enciklopediji, gdje se članak o 'diplome & diplomatique' (iz 1754.), bavi isključivo službenim dokumentima te umijećem i znanošću razlikovanja istinitih dokumenata od lažnih i tumačenja njihova sadržaja (Diderot, d'Alembert 2013). U petom izdanju Rječnika, iz 1798., dodano je drugo značenje, gdje se 'le corps diplomatique' definira kao skupni pojam za ministre vanjskih poslova koji žive u bilo kojoj stranoj državi.

4.2. SUVREMENA DIPLOMACIJA

U 21. stoljeću odnosi svake države s inozemstvom podvrgnuti su brižljivoj pravnoj kontroli koju država provodi, stoga se ništa ne prepušta slučaju. Diplomacija se ne može vidjeti niti dodirnuti te se sastoji od brojnih elemenata, koji samo nakon što ih se spoji u cjelinu mogu odigrati presudnu ulogu u vanjskoj službi država. Empirijska svojstva i značajke diplomatskog djelovanja mogu se provjeriti tijekom sastanaka, konferencija, misija ili prijema sudionika u međunarodnoj areni. Početne asocijacije i procjene nastaju izravnim kontaktom s predstavnikom date države. Suvremeni diplomat nosi ogroman teret odgovornosti koji je proizašao iz uloge predstavljanja zemlje i njezinih interesa. Kako diplomat izgleda, kako se ponaša i kakvo je njegovo znanje i iskustvo od velike su i iznimne važnosti prilikom njegove službe. No, u uspostavljanju inozemnih odnosa nije samo diplomat važan, već i metode, alati i tehnike kojima se služi unutar

svog diplomatskog djelovanja. "Međunarodni odnosi" izraz je koji se koristi za definiranje dane društvene stvarnosti i znanstvena disciplina koja se bavi ovom stvarnošću. Stoga međunarodni odnosi mogu biti promatrani kao znanstvena disciplina ili kao kulturna, gospodarska i politička stvarnost (Wizimirska, 2016:90). „Međunarodni odnosi utjelovljuju cjelokupnost utjecaja (političkih, gospodarskih, kulturnih itd.) u odnosu na strane zemlje, koji se odvijaju u međunarodnom sustavu između njegovih pojedinačnih sudionika, predstavljenih organiziranim entitetima (državama – budući suvereni entiteti i drugi – budući da nisu suvereni entiteti) poduzimanje svjesnih radnji u odnosu na strane države s određenim ciljem: uspostaviti ili promijeniti određeno stanje stvari u međunarodnom okruženju, a pritom poštujući načela i pravila ponašanja u međunarodnom okruženju (pravna, politička, moralna) ili težnja za stvaranjem novih" (Zenderowski u Wizimirska, 2016:92.). Međunarodni odnosi nastaju između subjekata (sudionika) međunarodnog života. Države su među njima, u kontekstu međunarodnog prava najznačajnije i predstavljaju primarne subjekte međunarodnog prava. Istovremeno su i sudionici međunarodne stvarnosti. Unatoč formalnoj ravnopravnosti među državama njihova vrijednost kao subjekata međunarodnog života nije jednaka. Ova diversifikacija proizlazi iz sastavnog elementa države, tj. njenog teritorija, stanovništva i državne uprave (znači i političkog i ekonomskog sustava). Stoga nastaje širok raspon država, od velesila do patuljastih država te od demokratskih do potpuno totalitarnih. Međutim, sve te države spadaju u jednu kategoriju i tvore pluralističku zajednicu država s obzirom na njihove međusobne interakcije u međunarodnim odnosima. S razvojem međunarodnih odnosa aktivnost nedržavnih aktera se povećao u posljednjim desetljećima, oni su međunarodni subjekti koji imaju sposobnost sklapati ugovore i proizvoditi međunarodnopravne učinke. Dakle, s obzirom na neka pitanja imaju važnost gotovo kao same države. Među tim subjektima su međunarodne organizacije koje su nadnacionalne, primjerice Europska konfederacija sindikata, transportne korporacije, poslovne korporacije itd. i imaju snažan utjecaj na međunarodnu politiku i političke odnose. Njihovo djelovanje proširuje područje međunarodnih odnosa, uključivanjem novih sfera i razine života, ali i nova društva. Dakle, međunarodne odnose stvaraju same države, baš kao i nedržavni akteri. Unutar te zajednice razvijaju se specifične strukture, institucije i međunarodni sustavi (Halizak, Kužniar u Wizimirska, 2016).

4.3.UTJECAJ DIPLOMACIJE NA VANJSKE POSLOVE

Uloga diplomacije, pa tako i Diplomatskog protokola kao jednog od diplomatskih alata, jest oblikovanje miroljubive situacije u međunarodnim odnosima. Polyvios Dimitrakopoulos je rekao: "Gdje prestaje diplomacija, počinje rat". Stoga se nameću određena pitanja, poput: Kako? Gdje? Koje metode i alate koriste predstavnici nacija kako bi izbjegli rat i riješili sukobe i sporove? Tko su oni? Zašto su oni izabrani da predstavljaju državu? Koji su njihovi zadaci i dužnosti? Je li diplomacija prijeko potrebna? Vanjska politika jedan je od središnjih pojmova u znanosti o međunarodnim odnosima. To je specifičan oblik ponašanja države unutar definiranog međunarodnog sustava okvira, tj. s obzirom na druge države, ali i s obzirom na druge nedržavne aktere međunarodne arene. Poznato je da je vanjska politika "proces formuliranja i ostvarivanja interesa u odnosu na druge sudionike međunarodnih odnosa. Dakle, to je radnja danog subjekta u odnosu na inozemne zemlje, i koja je poduzeta uz pretpostavku da će određeni ciljevi biti postignuti korištenjem odgovarajućih sredstava i metoda"(Zenderowski u Wizimirska, 2016:96). U 19. stoljeću vanjska se politika poistovjećivala isključivo s diplomatskim aktivnostima. Shvaćala se kao umjetnost komunikacije između država ili određena vrsta instrumenta kojim rukuje diplomat, a ne kao složen proces koji bi mogao pružiti poznavanje potreba, interesa i ciljeva države (Ibidem). Vanjska politika shvaćena je kao djelovanje države usmjereno prema drugim državama jer to nije samo manifestacija vlastitih interesa, već i rezultat radnji koje je poduzela druga strana kao i povezane interakcije. Naime, svaka promjena u toku radnje od jedne države čini nužnim da druga država zauzme stav o takvoj promjeni i provjeri racionalnost vlastitih postupaka. Važno je biti svjestan činjenice da to u značajnoj mjeri znači poduzeti akcije na međunarodnoj sceni koje bi rezultirale češće iz intuicije svojih aktera nego iz analize činjenica. Prema tome, točna se pretpostavka čini, prihvaćena od strane mnogih autora, da je vanjska politika suvremene države proces racionalnog promišljanja njezinih donositelja odluka. Nadalje, to nije jedna od detaljnih politika, poput kulturne, ekonomske ili socijalne politike, ali čini drugu stranu politike unutarnjih poslova, kao što to imaju odgovarajuće detaljne politike njihove strane ekstenzije (Malendowski u Wizimirska, 2016).

Važni elementi vanjske politike uključuju njezinu snažnu međuovisnost s međunarodnim okruženjem, globalni karakter njezinih veza, prisutnost nadnacionalnih subjekata te dinamičan i promjenjiv opseg njezina djelovanja (Łoś-Nowak u Wizimirska, 2016). Na to vrijedi dodati da je

proces oblikovanja vanjske politike države težak i odgovoran jer može utjecati na budućnost države. J. Frankel vanjsku politiku definira kao radnje i odluke koje se poduzimaju u međunarodnim odnosima, dok W. Wallace vanjsku politiku shvaća kao područje političkog ponašanja države, koje predstavlja most između unutarnjih poslova države i njezina međunarodnog okruženja (Kietliński u Wizimirska, 2016). Vanjsku politiku treba gledati kao organizirani napor države, usmjeren prema van i podređeni ostvarivanju interesa države. Taj se napor očituje u oblikovanju vanjskog okruženja države (stvaranje i podržavanje povoljnih odnosa i situacija te sprječavanje i otklanjanje nepovoljnih situacija). Zasiurno je potonje najjednostavniji opis ciljeva i interesa vanjske politike (Halizak, Kuźniar u Wizimirska, 2016). Zaključno, svaki subjekt, sudionik međunarodnih odnosa, stvara svoje ciljeve i interesa, međutim, svi oni imaju isti glavni cilj, naime, izvući najveću moguću korist za vlastitu državu i minimizirati gubitke.

4.4. DIPLOMACIJA KAO INSTRUMENT VANJSKE POLITIKE

Danas se diplomacija poistovjećuje s vanjskom politikom države. Verbalizira ga koristeći fraze kao što su "stajalište francuske diplomacije..." ili "ruska diplomacija nastoji ...", koje se shvaćaju kao stajalište Francuske o određenom pitanju ili nastojanja Rusije. Diplomacija je instrument pomoću kojeg države artikuliraju i provode svoje vanjske politike u vanjskim odnosima. U tom smislu diplomacija je neka vrsta kompozicije, koju čine između ostalog, organizacija, pravni temelji, postupci i metode djelovanje, osoblje i financijska sredstva. Ovaj sastav nadziru ministar vanjskih poslova i ministarstvo. Ministar definira glavne pretpostavke za državnu vanjsku politiku te je odgovoran i nadzire ispunjavanje (kratkoročnih i dugoročnih) ciljeva i zadaća, proizašlih iz usvojenih pretpostavki (Halizak, Kuźniar u Wizimirska, 2016). Pojmovi "diplomacija" i "vanjska politika" su nerazdvojni, ali nisu sinonim. Vanjsku politiku države treba shvatiti kao skup ciljeva, metoda i sredstva koja se koriste za ispunjavanje vanjske funkcije države i to ispunjavanje odvija se na diplomatskom, gospodarskom, vojnom i ideološkom području. Sama diplomacija je osnovni oblik djelovanja države u inozemstvu. Stoga, kao što se može primijetiti, pojam "diplomacija" ima uži opseg od vanjske politike. Potonji predstavlja vanjsku strategiju djelovanja države, dok je diplomacija određena vrsta taktike koja se sastoji od identificiranja problema, a potom i odabira metoda i sredstava za njihovo rješavanje, čime se

ostvaruju ciljevi vanjske politike. Stoga je ona instrument/oruđe vanjske politike (Malendowski, Mojsiewicz u Wizimirska, 2016).

U skladu s ovim pristupom pojam "diplomacije" sastoji se od sljedećih elemenata:

- formalne službene djelatnosti države, usmjerene prema van. Svrha je ispuniti ciljeve vanjske politike i također osigurati interese i prava države i njezinih građana pregovaranjem i ulaskom u međunarodni sporazum
- metoda koje zahtijevaju taktičnost, oprez, oštroumnost i sposobnost uvježbavanja kompromisa stoga se "diplomacija" naziva i znanošću ili umjetnošću pregovaranja sa stranim državama i zastupanja države u međunarodnim odnosima i organizacijskog aparata, tj. ljudstva koju tu djelatnost obavlja

Zahvaljujući ovima trima elementima razvijena je jedinstvena definicija koja glasi da je diplomacija službena djelatnost države, predstavljena na međunarodnoj razini kroz svoje agencije čiji je cilj ispunjavanje vanjskopolitičkih pretpostavki pregovaranjem i sklapanjem međunarodnih ugovora. Tako definirana diplomatska djelatnost ima dvije svrhe: nacionalnu i univerzalnu. Nacionalna svrha usmjerena je na zaštitu interesa i očuvanje sigurnosti države i njezinih građana, dok se univerzalni usredotočuje na razvoj miroljubivih međunarodnih odnosa putem rješavanja sukoba interesa nastalih između članova međunarodne zajednice (Malendowski, Mojsiewicz u Wizimirska, 2016).

5. ODNOS MEDIJA I DIPLOMACIJE

Komunikacija je oduvijek bila ključna za diplomaciju. Kao što je napisao Harold Nicolson: podrijetlo diplomacije leži zakopano u tami koja prethodi onome što nazivamo "zorom povijesti" odnosno kada je došlo do perioda u kojem je jedna skupina čovjekolikih majmuna nastanjivala određenu špilju te je shvatila da bi moglo biti isplativo ako bi uspjeli postići dogovor sa susjednim skupinama u vezi s granicama lovnih područja (Nicolson u Archetti, 2011.).

Prikupljanje informacija, izvještavanje i dijeljenje bili su osnovna vodilja diplomata kroz stoljeća, do te mjere da je tijekom povijesti gotovo svaki napredak u komunikacijskoj tehnologiji utjecao na praksu diplomacije. Na primjer David Paull Nickles (u *Under the Wire*) ispituje utjecaj

telegrafa na diplomatske aktivnosti te opisuje “ubrzanje međunarodnih odnosa” i “brisanje” udaljenosti koje proizlazi iz mogućnosti da poruke putuju putem kabela brže nego što bi ljudi tada mogli brodom, konjem ili vlakom. Posljednju značajnu studiju o utjecaju medija na međunarodne diplomatske pregovore proveo je Phillips Davison ranih 1970-ih intervjuirajući diplomate i novinare diljem Sjedinjenih Država i zapadne Europe te je primijetio da su mediji odigrali presudnu ulogu, odnosno da tisak služi kao oči i uši diplomacije. Diplomatsko izvješćivanje i nacionalne obavještajne službe igraju važnu potpurnu ulogu, ali većina informacija koje dolaze do vlada o zbivanjima u cijelom svijetu dolazi od elektronskih medija, novina, novinskih časopisa, radija i televizije. Nadalje, izvješća masovnih medija su na prvom mjestu, a dodatne informacije putem diplomatskih ili obavještajnih kanala stižu satima, danima ili čak tjednima prekasno. Nije zanemarivo da velik dio informacija koje su puštene iz službenih kanala izvorno su preuzete iz tiska (Davison u Archetti, 2011).

Više od četrdeset godina kasnije, nove komunikacijske tehnologije kao što su internet, mobilni telefoni i onedavno aplikacije društvenih medija, posebno platforme za društveno umrežavanje poput Twittera ili Facebooka, mnogi smatraju pokretačima revolucionarnih promjena u našim društvima. Brzina kojom informacije danas putuju možda nije radikalno nova (Neumann u Archetti) međutim, sveprisutnost informacija, njihovo digitalno dijeljenje među platformama, jednostavnost pohranjivanja i mogućnost komuniciranja po vrlo niskoj cijeni sa širokom publikom preko granica redizajniraju opsege i obrasce društvenih interakcija, kao i političkih procesa. Interesne zajednice, kao u slučaju mreža lobiranja formiraju se preko državnih granica među pojedincima koji se možda nikad ne bi upoznali (Keck i Sikkink u Archetti u 2011). Postavlja se pitanje ako transformacija komunikacije ima tako dubok utjecaj na naše živote, kakvi su njeni učinci na diplomaciju? Kao i ranije u povijesti, kada bi se pojavila nova komunikacijska tehnologija došlo bi do svojevrsne revolucije (Neumann Archetti, 2011). Upravo je tako došlo i do nekih novih pojmova unutar diplomacije: “virtualna diplomacija” ili “kiberdiplomacija” (Potter u Archetti, 2011) i “medijska diplomacija” (Gilboa, 2001: 75). Richard Grant govori o “demokratizaciji diplomacije” (Grant, 2005) i osobito se poziva na sve veći utjecaj nedržavnih aktera, stvaranje novih komunikacija, interesnim zajednicama i sve većoj važnosti zakonodavstva o slobodi informacija koje je Internet donio u domenu međunarodnih odnosa. Mogućnosti koje nude mediji društvenih mreža za povezivanje vlada sa svjetskom publikom zaobilazeći glavne medije također dovode do zamagljivanja razlika između

diplomacije u strogom smislu, pregovora među službenim akterima i javne diplomacije, što znači komunikacija između vlada i strane javnosti (Nicholson, 2011). U tom smislu, Jan Melissen govori o “novoj javnoj diplomaciji”. Bivši američki podtajnik za javnu diplomaciju James Glassman koristiti termin “javna diplomacija 2.0” (Glassman u Archetti, 2011).

Iako se čini da nema sumnje kako se unutar diplomatske prakse događa neka vrsta transformacije, postavlja se pitanje na koji način se može teoretizirati utjecaj novih tehnoloških dostignuća na diplomaciju? Kako možemo konceptualizirati transformaciju diplomatske prakse? Dovode li različite tehnologije do različitih vrsta promjena? I utječu li na sve diplomatske aktere na isti način? Pitanja su koja su sve više aktualna. Iako ograničen pristup i istraživačka priroda, studija čvrsto ukazuju na raznolike obrasce utjecaja tehnologija na diplomatske aktivnosti i prisvajanja takvih tehnologija od strane diplomata, ovisi o zemlji koja se razmatra.

Diplomacija, mediji i javna diplomacija neriješeni su problemi iako ne manjka istraživanja o odnosu medija i diplomacije, no postojeća literatura nije uspješna u teoretiziranju promjena koje razvoj komunikacijskih tehnologija stvarno proizvodi u diplomatskoj praksi. Pomalo je iznenađujuće s obzirom na to da se čini kako se većina literature bavi upravo ovim nastojanjem i uglavnom se sastoji od teorijskih analiza koje često imaju oblik modeliranja i konceptualne kategorizacije. Sveobuhvatno objašnjenje promjene trebalo bi umjesto toga rasvijetliti i kako tehnološke strukture ograničavaju i omogućuju prakse, ali u isto vrijeme i kako pojedinci prisvajaju tu tehnologiju te bi se dodatno trebale moći objasniti varijacije promjena u različitim političkim, društvenim i medijskim kontekstima. K.J. Hölsti ističe da usprkos svojoj kritičnoj važnosti, pojam promjene u politici i međunarodnim odnosima ostaje nedovoljno teoretiziran. (Hölsti, 1998: 1). Zapravo C. Archetti (2012) smatra da ne postoji čak ni početak konsenzusa kada je riječ o definiranju što je promjena, kako se definira, a kamoli kako se mjere. Archetti postavlja pitanja, na primjer, treba li promjenu konceptualizirati kao zamjenu starog nečim novim (što god “staro” i “novo” bili) kao dodatak složenosti onome što postoji (tako da staro i novo koegzistiraju); nova sinteza starog i novog stvarajući nešto više u hegelijanskom smislu ili preobrazbu starog. Za Colina Haya, ontologija svijeta je opća izjava o načinu na koji se vjeruje da agenti prisvajaju svoj kontekst i posljedice tog prisvajanja za njihov razvoj kao agenata i za razvoj samog konteksta. U ovoj perspektivi struktura i djelovanje međusobno su ovisni. Strukture su medij i rezultat društvenog djelovanja koje ograničavaju. To znači da strukture ne

postoje odvojeno od društvenog djelovanja, već su implicirane u njegovoj proizvodnji i reprodukciji (Giddens u Archetti, 2012.). Drugim riječima, strukture su u isto vrijeme rezultat ljudskog djelovanja i njegovo ograničenje. Razvijanje društvene stvarnosti može se objasniti kontinuiranom međuigrom agenata i struktura. Međutim, kad bi se agencija i strukture uvijek međusobno odražavale, do promjene nikada ne bi došlo. Ponašanje ljudi bilo bi oblikovano strukturama. Ponavljanje istog ponašanja nastavilo bi jačati te strukture, čineći mogućnost odstupanja od tog pravca djelovanja (moguće još jedne definicije promjene) sve udaljenijom. U ovoj perspektivi i vraćajući se na objašnjenje učinaka komunikacijskih transformacija na diplomaciju, promjena se ne može objasniti samo kroz utjecaj tehnologije na društvenu praksu - gledište koje bi privilegiralo strukturalna ograničenja u odnosu na pojedinačnu agenciju i koje se drugdje naziva "tehnološki determinizam". (Innis u Archetti, 2012.) — ali se radi i o prisvajanju tehnoloških alata od strane pojedinaca, kako ljudi tako i institucija.

Unutar literature o političkoj komunikaciji i utjecaju medija na diplomaciju postoji sve veća spoznaja da mediji imaju posljedično utjecaj na praksu diplomacije. To je u velikoj mjeri dovelo do teoretskih rasprava, uključujući modeliranje i kategorizaciju različitih načina na koje mediji mogu utjecati na diplomatsku aktivnost, bilo da podržavaju ili sprječavaju pregovore (Gilboa, 2001:309). Na primjer, Eytan Gilboa razlikuje tri modela uporabe i učinaka o načinu na koji se mediji koriste kao alati vanjske politike i međunarodnog pregovaranja: javna diplomacija, gdje državni i nedržavni akteri koriste medije kako bi utjecali na javno mnijenje u inozemstvu; medijska diplomacija, gdje dužnosnici koriste medije za komunikaciju s akterima i promicanje rješavanja sukoba; i diplomacija medijskih posrednika, gdje novinari služe kao privremeni posrednici u međunarodnim pregovorima (Gilboa, 2001: 28.) Empirijske studije u ovom području manje se bave načinom na koji mediji, posebice televizijske vijesti uživo, utječu na kreiranje vanjske politike i uglavnom uključuju međunacionalne krize kao studije slučaja (Seib u Archetti, 2012.).

Osim toga i teorijske i empirijske studije unutar ove grane znanosti uglavnom se ne bave utjecajem komunikacijskih tehnologija na svakodnevnu političku praksu. Kako mediji utječu na procese donošenja odluka pojedinačnih kreatora politike? Kako kreatori politike zapravo koriste medije da bi shvatili političku stvarnost u svojoj zemlji i inozemstvu?

5.1. PROTOKOL I DIPLOMACIJA: stapanje stila i suštine

Kada je francuski predsjednik po drugi put posjetio Indiju, tražio je baš gospodina Sikha koji je bio dodijeljen kao službenik protokola da se brine o njemu tijekom njegovog putovanja u Agru, dom besmrtnog Taj Mahala. Sjećao ga se s puno naklonosti i obasipao ga hvalospjevima što ga je pokazivao s milošću i samozadovoljstvom. Anegdotalna priča pokazuje kako protokol neprimjetno postaje lice diplomacije, kulture i bontona jedne zemlje koje ostaje u sjećanju stranih posjetiteljima dugo nakon što su potpisane zajedničke izjave i sklopljeni dogovori.

Zapravo, glavni službenik protokola zemlje domaćina prva je ruka koja pozdravlja vođu u posjetu i posljednje lice koje on vidi prije povratka kući. Službenik protokola, kako Dinkar Khullar, tajnik u indijskom ministarstvu vanjskih poslova prikladno kaže, hoda stopama povijesti i čini prvu liniju diplomatskog angažmana.

Etimološki, protokol je izveden iz grčke riječi "protokollan", što znači "prvo ljepljenje" i aludira na čin lijepljenja lista papira na prednju stranu dokumenta kako bi se sačuvao kada je zapečaćen, što mu je dalo dodatnu autentičnost. Pojam protokol izvorno se odnosio na različite oblike interakcije uočene u službenoj korespondenciji između država, ali kasnije je počeo obuhvaćati mnogo širi raspon međunarodnih odnosa. Prema riječima dr. P.M. Fornija, slavnog profesora bontona na Sveučilištu John Hopkins, protokol se odnosi na dobro uspostavljena i vremenom poštovana pravila koja su olakšala zajednički život i rad nacija i ljudi. Forni također tvrdi da "dio protokola uvijek je bilo priznanje hijerarhijskog položaja svih prisutnih. Protokolarna pravila temelje se na načelima uljudnosti".

Protokol je poput dobrog vina, postavlja raspoloženje i stvara pravu atmosferu za diplomatsko i političko vodstvo da nastavi s ozbiljnim diplomatskim poslom. Protokol prikazuje bonton zemlje i prema tome je ključ učinkovite i uspješne diplomacije. Nažalost, protokol se ponekad pobrka samo sa slavom i impozantnošću, pompom i ceremonijom te svim blještavilom i glamurom. Ali dobar protokol i način na koji je koreografiran s pažnjom na najsitnije detalje, zahtijeva nemilosrdan naporan rad kako bi se osiguralo da sve ide bez problema, s točnošću satnog mehanizma.

6. MEĐUNARODNI POSJETI

Predsjednici i premijeri u suvremenom svijetu sve više putuju u strane zemlje gdje se susreću sa stranim čelnicima, drže govore pred inozemnom publikom i stvaraju nove gospodarske i političke odnose. Tijekom post ratnog razdoblja važnost vanjske politike i međunarodne interakcije sa svijetom se dramatično povećao. Svaka država za sebe pokušava održati nacionalnu sigurnost, jako gospodarstvo u postmodernom globalnom okruženju, stoga predsjednici moraju surađivati, pregovarati i utjecati na druge vođe diljem svijeta (Rose 1993; Smith 1997). Kako bi to postigli, predsjednici moraju voditi diplomaciju licem u lice, tj. putovati i upoznati druge svjetske vođe, prisustvovati bilateralnim i multilateralnim sastancima u inozemstvu te utjecati na građane drugih država davanjem medijskih intervjua (Cohen, 2016.) Više od 100 godina predsjednička putovanja izvan SAD-a bila su zabranjena. Predsjednici su bili ograničeni normama i očekivanjima koja su bila ukorijenjena u shvaćanju nacije o njezinoj ulozi u svijetu kao svjetioniku slobode koji je iznad sukoba isprepletenih saveza i politike moći koja je karakterizirala europsku monarhiju. Republikanska bi vlada mogla ostati mala, decentralizirana i nenametljiva samo ako je izbjegavala sudjelovanje u europskoj borbi za moć. Od predsjednika se također očekivalo da pokaže primjereno i skromno ponašanje te ujedno bude čovjek iz naroda. Dakle, predsjednik je trebao izbjegavati uglednike i ceremonije monarhija diljem svijeta te nije smio primati europske monarhe (Ellis 2008). Uz potonje norme i očekivanja, tehnologija tijekom ranih godina SAD-a je također ograničila takva putovanja. Kad je George Washington bio predsjednik, putovanje preko Atlantskog oceana bilo je opasno i neizvjesno. Jedrenjacima se putovalo do Engleske četiri do osam tjedana, stoga bi tijekom putovanja u Englesku predsjednik bio izvan kontakta sa Sjedinjenim Državama budući da nije bilo drugih oblika komunikacije. Inovacijom parobroda tijekom 19. stoljeća smanjilo se vrijeme putovanja do Engleske na sedam dana, a predsjednici su mogli biti telegrafom obaviješteni o događajima kod kuće (transatlantski telegrafski kabel dovršen je 1866. i početkom 20. stoljeća bežični telegraf omogućio je ljudima komunikaciju dok su na moru).

Posjet predsjednika Theodorea Roosevelta Panami prvo je putovanje jednog predsjednika u stranu zemlju. Razumijevajući snažan tabu protiv inozemnih putovanja, administracija je objavila plan puta koji je uključivao samo lokacije unutar "zone kanala" pod američkom kontrolom. Nije se smio spominjati predsjednički posjet Panama Cityju, posebice njegovi

sastanci s panamskim predsjednikom i njihova razmjena javnog pozdrava i govora (Ellis, 2008:172). Putovanje u Panamu i putovanje njegovog nasljednika, Williama Tafta Juarezu u Meksiku doista su bili prvi, ali su smatrani tek rijetki primjeri odstupanja od običaja. Predsjednik Woodrow Wilson, u svojim pokušajima da stvori Ligu naroda, prvi je predsjednik koji je službeno putovao u stranu zemlju, Francusku. No, taj se posjet u to vrijeme smatrao političkom pogreškom te su se njegovi nasljednici suzdržali od takvih dalekih putovanja i ograničavali su se na putovanja blizu granica poput posjeta Kanadi (Harding) i Kubi (Coolidge). Zabrana putovanja u inozemstvo potpuno se urušila za vrijeme predsjedavanja Franklina Rooseveltova. U njegovom prvom mandatu promjena je bila mala - putovanje u Kanadu, Haiti, Kolumbija i Panama. No, nakon reizbora 1936. a posebno nakon izbijanja Drugog svjetskog rata, Franklin Roosevelt je putovao diljem svijeta ne pokazujući znakove da je imao ikakve kočnice prilikom putovanja. Njegovi nasljednici, od Trumana do Obame, ostvarili su gotovo 300 službenih putovanja u inozemstvo u preko 100 stranih zemalja i proveli su više od 1500 dana u inozemstvu.

Predsjednici su strateški akteri koji pažljivo raspoređuju svoje oskudne resurse. Putuju u inozemstvo kako bi od diplomacije iskoristili ono najbolje, ali istovremeno moraju biti prisutni i aktivni u nacionalnoj politici. Neka su putovanja, poput summita svjetskih vođa, sve samo ne obvezna za predsjednike, dok u drugim prilikama, poput putovanja predsjednika Obame u Srednji istok i njegov javni govor u Kairu 4. lipnja 2009. godine diskrecijsko su pravo predsjednika. Što onda objašnjava njihovu odluku da putuju?

Tri su glavna razloga visokih državnčkih putovanja: međunarodna uključenost, politika i politička razmatranja.

6.1 MEĐUNARODNA UKLJUČENOST

Kao šef države, predsjednik predstavlja državu na globalnoj sceni stoga je pod utjecajem svjetskih zbivanja i razine uključenosti države u njih (Walt, 2005; Martin 2005). U eri modernog predsjedništva nije rijetko da upravo predsjednik igra ulogu glavnog glasnogovornika svoje zemlje u inozemstvu gdje se sastaje, surađuje i pregovara s drugim svjetskim čelnicima za promicanje izvoza, pokreće bilateralne odnose, projekte te potpisuje sporazume i ugovore od nacionalne važnosti (Nitsch, 2007). Kao vrhovni zapovjednik, od predsjednika se traži da bude

vidljiv, da brani vojne interese zemlje i usmjeri resurse tvrde moći kako bi ispunio svoju vanjskopolitičku agendu. Da bi postigao takve ciljeve, predsjednik mora zaigrati na internacionalnoj političkoj sceni (Nitsch, 2007).

Prema sada već bogatom radu na teoriji diverzije, predsjednici mogu skrenuti pozornost javnosti i elite s domaćih pitanja na vanjsku politiku tako što preraspoređuju teme kako bi poboljšali svoj javni položaj i izbornu sreću (Brace i Hinckley, 1993). S obzirom na to da su u većini slučajeva vođe država svjesni svoje političke krhkosti, oni rađe biraju veću potporu i osnažuju svoj predsjednički položaj prije nego što se uključe u opsežne i delikatne vanjskopolitičke aktivnosti (Brace i Hinckley, 1993). Andrade i suradnici (2003.) smatraju da predsjednici mogu skrenuti pozornost s domaćih problema i staviti fokus javnosti na vanjsku politiku. Slično, Wood (u Nitsch, 2007.) otkriva da se predsjednici često upuštaju u retorički rat prijatnji s drugim zemljama – ili “zveckanje sabljom”—kao način usmjeravanja pozornosti na vanjske poslove, utjecaja na izborne rezultate i time ojačavaju svoj položaj u unutarnjoj politici. Sljedeći isti razlog, predsjednici mogu skrenuti pozornost putovanjima u inozemstvo, sastancima sa svjetskim vođama i držanjem govora pred inozemstvom publike. Politička agenda ima snažan učinak na predsjednička putovanja u inozemstvo. Predsjednici shvaćaju da su domaći problemi na prvom mjestu — ako je gospodarstvo u rasulu, oni ne mogu putovati svijetom i graditi međunarodne odnose.

6.2. VRSTE ODNOSA MEĐU DRŽAVAMA

Povijest međunarodne politike i diplomacije upozorava nas na niz karakterističnih odnosa koji su duže ili kraće vrijeme vladali između pojedinih država ili skupine država prema drugoj skupini država. Neizostavan je primjer gotovo kolektivni izolacionistički, čak i neprijateljski odnos arapskih zemalja spram Izraela ili hladni odnos zemalja članica NATO-a prema zemljama članicama Varšavskog ugovora sve do njegovog raspada, na čelu s bivšim članicama SSSR-a (Mikolić, 2002:4). Među zemljama koje nemaju diplomatske odnose ili među kojima vlada neprijateljsko raspoloženje gotovo i ne postoji redovna komunikacija, nego se komunicira preko posrednika. Sukladno tome uočljivo je kada se odnosima među državama daje određeni ton i formulacija u svakidašnjem diplomatskom dopisivanju, ali i organizaciji državnih, službenih i privatnih posjeta. Mikolić (2002) razlikuje nekoliko vrsta međudržavnih odnosa: prijateljski,

saveznički, srdačni, dobrosusjedski, dobri odnosi, normalni, indiferentni, hladni, napeti, prekinuti i obustavljeni (Mikolić, 2002):

- Saveznički odnosi- između dviju ili više država koji se temelje na prijašnjim ugovorima radi postizanja određenih ciljeva. Takvi odnosi mogu dovesti čak i do odricanja djelomične suverenosti pri odlučivanju o određenoj materiji. Najbolji primjer je NATO savez.
- Dobrosusjedski odnosi- podrazumijeva produbljen prijateljski odnos dviju država do stupnja međusobna pomaganja i bez ugovorne obveze. Radi se o suradnji na političkom, gospodarskom, kulturnom području. Primjer takvog odnosa su Ujedinjeni narodi.
- Srdačni odnosi- takav odnos njeguju dvije zemlje koje žele istaknuti svoje međusobno prisnije odnose spram trećim državama. Takvi odnosi ne podrazumijevaju obvezu za konkretnu suradnju i pomoć.
- Prijateljski odnosi- utemeljeni su na međusobnim pravima i dužnostima dviju ili više država koji proizlaze iz ugovora i drugih međunarodnih akata ili iz poštovanja međunarodnih normi i običaja. Politički, gospodarski, kulturni interesi više ili manje su istaknuti, posebice u protokolarnom ceremonijalu u prigodama državnih i drugih posjeta.
- Dobri odnosi- pojam koji se najviše koristi u dopisivanju, govorima i priopćenjima. Takav odnos može biti koristan za bliske prijateljske i konkretne odnose.
- Normalni odnosi- su nepomućeni odnosi između država gdje postoje diplomatski odnosi. Pravna im je definicija strogo pridržavanje ugovornoga i međunarodnog običajnog prava te spremnost da se mogući nesporazumi riješe mirnim putem.
- Indiferentni odnosi- postoje među državama koje se međusobno priznaju, ali ne smatraju nužnim uspostavljanjem diplomatskih odnosa, kao ni izražavanje prijateljstva.
- Hladni odnosi- podrazumijeva samo formalno postojanje diplomatskih odnosa pri čemu se često opoziva veleposlanik i ostavlja osoba niže diplomatske razine.

- Napeti odnosi- premda postoje diplomatski odnosi, države javno govore o nastalom sporu zbog kojeg se odnosi mogu potencijalno pogoršati.
- Prekinuti odnosi -takvi odnosi nastaju kada jedna država ne želi priznati vladu koja je nasilno došla na vlast tj. ne želi s njom održavati diplomatske odnose.
- Obustavljeni odnosi- znače privremeni prekid svakog odnosa. To je primjerice napravila Engleska nakon ubojstva srpskog kralja Obrenovića 1903.

Postoji pojam i “odnosi de facto” koji nastaju formalnim ili prešutnim sporazumom između dvije države kada između njih ne postoji formalni akt o međusobnom priznanju u skladu s međunarodnim pravom (Mikolić, 2002:9). U tom slučaju dvije države održavaju odnose koji se tiču trgovine, kulture, ali ne i politike poput Tajvana koji ima odnose s drugim državama kojima se Kina protivi.

6.3. POSJET STRANIH DRŽAVNIKA RH

Kako bi se uopće posjet nekog stranog državnika realizirao prethodi poziv tj. iskazivanje diplomatskog interesa za posjet jednog državnika drugom. Taj posjet se dogovara iz političkih ili gospodarskih interesa no posjet je moguće dogovoriti samo iz ceremonijalnih razloga. Kako ne bi došlo do odbijanja na najvišoj razini prvo se posjeti dogovaraju na usmenoj razini te se potom formaliziraju pismeno gdje se i nude konkretni datumi kod kojih je potrebno paziti na blagdane zemlje gosta i domaćina, neradne dane i vjerske blagdane (Tödtling, 2021: 35). Razlikuje se nekoliko vrsta posjeta na državničkoj razini: državni, službeni, radni i privatni.

○ DRŽAVNI POSJET

Državni posjet je posjet na najvišoj razini, predsjedničkoj ili kraljevskoj tj. na razini koja predstavlja poglavara, šefa države (Tödtling, 2021:36). Takav bi posjet trebao trajati ne manje od dva ili tri dana. Države poput Australije, Izraela, Republike Italije i Čilea čak imaju točno definirano trajanje posjeta kao i sve upute vezane uz logistiku i protokol koje osigurava država domaćin. Dolazak visokog gosta započinje u zračnoj luci ili na kopnenim graničnim prijelazima te se gostu iskazuju određene počasti. U trenutku kada zrakoplov sleti rasprostire se crveni tepih od izlaza iz aviona do VIP vozila. Najprije u avion ulazi veleposlanik zemlje gosta akreditiran u

RH i šef protokola koji pozdravlja gosta te ga poziva da izađe iz zrakoplova. Uobičajeno je da gosta dočekuje predstavnik Ureda PRH, predstavnik Ministarstva vanjskih i europskih poslova, protokol, predstavnici veleposlanstva zemlje gosta koji su poredani po najvišoj dužnosti (Tödtling, 2021). S desne i lijeve strane su postrojani pripadnici Počasno- zaštitne bojne koji su prisutni ako je dan, nikako prije ili nakon zalaska sunca. Kolona vozila uz počasni postroj motorista odlazi u hotel ili ravno u Ured PRH. Pri svakom državnom posjetu organizira se svečani doček na terasi Ureda PRH.

○ SLUŽBENI POSJET

Službeni posjet podrazumijeva posjet predsjednika vlade ili sabora, kao i ministra vanjskih poslova (Tödtling, 2021:54). U praksi to baš i nije tako jer se u RH posjeti poglavara i predsjednika vlada te parlamenta nazivaju službeni posjeti, a samo se državni nazivaju kada je posjet uzvratni ili mu se želi dati na važnosti. Prema Todtling, službeni posjet baš kao i državni sadržavaju tehnički doček i ispraćaj pri odlasku, svečani doček u Uredu PRH, razgovor u četiri oka, razgovore dvaju izaslanstva, izjave za predstavnike medija, polaganje vijenaca, razgovore s predsjednikom Sabora, Vlade ili radni ručak te svečanu večeru. Svečani doček priređuje se za predsjednike vlada, ali ne i za predsjednike parlamenata jer su protokoli parlamenata manje ceremonijalni. Kada predsjednik organizira svečani doček isti započinje hrvatskom himnom koju izvodi orkestar Hrvatske vojske.

○ RADNI POSJET

Radni posjet se odnosi na posjet stranih dužnosnika (poglavara, predsjednika parlamenata, vlada ili ministara) s točno određenom smjernicom o kojim temama će se razgovarati (Tödtling, 2021). Kod takvih vrsta posjeta nema svečanog dočeka i počasti jedino se na ulaz u Sabor ili Vladu stavi crveni tepih te na ulazu u Ured PRH stoje i vojnici. Posjet započinje sastancima, a ako postoji potreba može se održati i razgovor u četiri oka. Prema dogovoru dvaju poglavara može ili ne mora biti izjave za medije. Radni posjet u pravilu traje jedan ili čak pola dana.

○ PRIVATNI POSJET

Privatni posjet se odnosi na odmor na području RH koji se gotovo uvijek odnosi na ljetovanje ili dolazak na stranački skup u službi gosta. Privatni posjet nema vremenskog ograničenja te sve troškove pokriva gost, a upute se dobivaju putem veleposlanstva. No, s obzirom na to da se radi o šticećenim osobama onda obavijest mora dobiti i Ministarstvo unutarnjih poslova jer bez obzira na vrstu posjeta osoba mora dobiti zaštitu. Ako se prije posjeta zaštita ne odbije pismenim putem onda prema zakonima Republike Hrvatske osoba dobiva zaštitu 24 sata na dan. Kako Todtling objašnjava, protokol prilikom privatnog posjeta može i ne mora sudjelovati te je poželjno da se obave najave prema traženju gosta te da ga se eventualno dočeka prilikom dolaska što je odraz dobrog domaćina.

7. ISTRAŽIVANJE: POSJET FINSKE PREMIJERKE RH

7.1. TKO JE SANNA MARIN?

Sanna Marin rođena je u Helsinkiju 16. studenog 1985. Nakon završetka srednje škole 2004., Marin je 2017. magistrirala upravne znanosti na Sveučilištu u Tampereu. Godine 2015. Marin je prvi put izabrana u Sabor. Marin je aktivno angažirana u politici od 2006. godine. A jednom prilikom je izjavila: “Biti uključen i činiti razliku za mene predstavlja građansko pravo. Mijenjanje stvari zahtijeva predanost. Državu blagostanja ili temeljna pravila za radni život ne treba uzimati zdravo za gotovo; oni su rezultat napornog rada i odlučnih napora” (Permanent Mission of Finland to the United Nations, February 2020). Ono što je jako blisko njezinim političkim uvjerenjima jesu ekološke vrijednosti za koje smatra: „Klimatske promjene i gubitak bioraznolikosti neki su od najvećih problema našeg vremena. Za njihovo rješavanje potrebna je snažna politička volja i odlučnost” (Permanent Mission of Finland to the United Nations, February 2020). Sanna Marin imenovana je premijerkom 10. prosinca 2019. Marin je s 34 godine postala najmlađa premijerka na svijetu i najmlađa premijerka u svojoj zemlji.

U više od dvije godine kao finska premijerka, Sanna Marin često je bila meta kritika zbog posjećivanja zabava. No stvari su postale ozbiljnije kada je društvenim mrežama kružila njezina snimka sa zabave kako pjeva, pleše i pije te je čak bila prisiljena demantirati da se drogirala.

Kako bi uvjerala građane da nije bila pod utjecajem droga podvrgnula se testu na droge. Finska premijerka ne skriva svoj društveni život, a često je fotografirana i na glazbenim festivalima. Njemački dnevni list Bild nazvao ju je "najcool premijerkom na svijetu".

7.2. FINSKA VANJSKA POLITIKA

Finska je oduvijek imala fascinantnu i jedinstvenu vanjsku politiku zbog svoje blizine Rusiji. Nedavno su Finci pokazali svoju ulogu za EU i u globalnim izazovima. Vanjska politika države ima najmanje tri funkcije. Prvo, to je skup radnji koje država i njezina mašinerija poduzimaju u ime nacije kako bi promovirali i zaštitili njezine interese koristeći sve instrumente koje mogu prikupiti. To može biti u obliku natjecanja ili kao što je sve češće u suvremenom svijetu, suradnje s drugim akterima. Drugo, vanjska politika se koristi za signaliziranje namjera: govori i diplomatske poruke iz bilo koje države ne trebaju samo biti dešifrirane već i ispravno shvaćene u drugim prijestolnicama i široj javnosti. Uloga javne diplomacije sve više dolazi do izražaja u svim aspektima vanjske politike i Finska nije iznimka. Treće, osim interakcije s drugim zemljama, vanjska politika može uključivati i promjenu samih parametara unutar kojih se takva interakcija odvija. Iz očitih razloga, to je tradicionalno bila prerogativ velikih sila (Gripenberg, 1965). Na primjer, nakon Drugog svjetskog rata, SAD su nastojale stvoriti novi međunarodni poredak na Zapadu temeljen na multilateralnim međunarodnim institucijama. Na sličan način, američki naglasak na promicanju demokracije na "Velikom Bliskom istoku" početkom 2000-ih može se promatrati kao najnoviji pokušaj osmišljavanja novih pravila igre (Jokela, 2011). Kao i svaka država, Finska ima niz prioriteta koje nastoji promovirati, tj. nacionalnim interesima. Očigledni prioritet je zaštita nacionalne sigurnosti ili ono što bi se pompoznije moglo nazvati "očuvanje finskog načina života", a to znači čuvanje republike i njenih političkih institucija, ali u 21. stoljeću sigurnost se sve više i više određuje prema pojedincima, a finska vanjska politika nije iznimka stoga je sve više zabrinutosti za dobrobit i sigurnost finskih građana ili sigurnost ljudi. To je posebno bilo vidljivo nakon tragičnog tsunamija u jugoistočnoj Aziji u prosincu 2004. Godine kada su neki Finci bili ljuti na svoju vladu jer nije bolje zaštitila i pomogla preživjelim u nevolji na drugom kraju zemaljske kugle. Treba imati na umu da je Finska mala zemlja i s populacijom od 5,3 milijuna nije baš velika sila u globalnim igrama. Finska je očito ograničena u svojoj sposobnosti da utječe na promjene u širim političkim i normativnim

strukturama u svijetu. 21. stoljeće čini se prilično sigurnim razdobljem za male zemlje poput Finske. Iako trajni problemi, na primjer, pri pristajanju na novi post-Kyoto sporazum koji se tiče emisija stakleničkih plinova, mogu ponekad biti frustrirajući, to je daleko od ciničnog odnosa snaga 19. stoljeća, koji je nekoć vodio njemačkog kancelara Otta von Bismarck a to je da velika pitanja dana neće biti riješena govorima i većinskim odlukama, nego željezom i krvlju (Jokela, 2011). Imajući ovu perspektivu na umu, možda neće biti veliko iznenađenje da je na kraju dana najveća međunarodna agenda koju bi Finska mogla imati u suštini prilično konzervativna: radi se o zadržavanju onoga što imate dok lagano gurate promjene u marže koje bi sačuvale i povećale manevarski prostor Finske i drugih malih zemalja. Finska agenda mogla bi se sažeti kao promicanje svijeta utemeljenog na pravilima u kojem je moć jačih ograničena učinkovitim multilateralnim institucijama. Kako Jokela (2011) naglašava, to je lekcija koja se može izvući iz finske povijesti: kada je moć jakih ograničena zajedničkim normama i institucijama, manevarski prostor za male zemlje je također najveći. Nažalost, jaki ne žele uvijek biti ograničeni, a jedan od načina da se objasni međunarodna politika u posljednjih 300 godina je vidjeti je kao stalne oseke i oseke između dvije polarne krajnosti: zajedničkih normi i vrijednosti s jedne strane i hladne logike politike moći s druge strane. U tom smislu, posljedice nedavne ozbiljne globalne gospodarske krize u Finskoj se prate s određenom zabrinutošću. Neki su to vidjeli kao uvod u novu eru multipolarnosti u kojoj će politika velikih sila imati prevlast, a male zemlje ponovno biti gurnute na margine. Ako ništa drugo, nedavni razvoj događaja samo je učinio Finsku još gorljivijim promicateljem multilateralizma i svjetskog poretka utemeljenog na pravilima nego prije. Neka od ključnih pitanja u suvremenoj finskoj vanjskoj politici su: uloga europskih integracija, odnosi s Rusijom i rastuća uloga šire globalne agende. Generalizirajući, strategija jačanja međunarodnih normi i institucija srž je finske vanjske politike, ne samo na bilateralnoj i regionalnoj razini nego i globalno.

7.3. TIJEK POSJETA FINSKE PREMIJERKE RH

Finska premijerka Sanna Marin posjetila je Zagreb 21. lipnja 2022. godine što je ujedno bio i njezin prvi radni posjet Hrvatskoj od 2019. kada je preuzela mjesto predsjednice finske vlade. U Zagrebu se sastala s hrvatskim predsjednikom Zoranom Milanovićem i premijerom Andrejom Plenkovićem. Marin se dan prije sastala u Tirani s premijerom Albanije te čelnicima Crne Gore i

Sjeverne Makedonije tijekom svoje "Balkanske turneje". Hrvatski premijer Plenković izrazio je zadovoljstvo da je s finskom premijerkom raspravio bilateralne odnose, da su razgovarali o pripremama za predstojeće Europsko vijeće te da su razgovarali o njenim dojmovima nakon posjeta nekoliko država jugoistoka Europe. Plenković je također naglasio da je bilo lijepo čuti snažnu potporu Finske u europodručju i schengenskom prostoru. Jedna od glavnih tema bio je i rat u Ukrajini, što se odražava na cijenu energenata, ali i moguću nestašicu žitarica što bi posljedično dovelo do rasta cijena hrane. Premijer Plenković je jasno naglasio da je Hrvatska čula "želju Finske da žele, napuštajući politiku neutralnosti, postati članica NATO-a jer u ovakvim okolnostima NATO je sigurnosni kišobran" (vlada.hr), nadalje je istaknuo da to Hrvatska jako dobro razumije i pozicija hrvatske Vlade je da podržava te ambicije. Ako je to izbor zemlje koja je nama partner, onda je na nama to podržati" (<https://direktno.hr/direkt/video-plenkovic-s-marin-bilo-lijepo-cuti-snaznu-potporu-finske-hrvatskoj-277144/>).

Slika: finska premijerka i hrvatski premijer

(Vlada.hr)

Ono što je obilježilo dolazak finske premijerke u posjet Republici Hrvatskoj bio je njezin susret s predsjednikom Zoranom Milanovićem, koji je njezino lobiranje za ulazak Finske u NATO savez iskoristio da ukaže na problem izbornog zakona u Bosni i Hercegovini. Milanović je istaknuo kako se načelno ne protivi ulasku Finske u NATO, no "informirao je svoju sugovornicu o teškom položaju Hrvata u Bosni i Hercegovini kojima je uskraćeno demokratsko pravo biranja svojih legitimnih predstavnika" (hrt.hr). Milanović je istaknuo kako su stabilnost BiH i ravnopravnost

Hrvata u toj državi posebno važni za Hrvatsku te je rekao kako od partnera iz EU, uključujući Finsku, očekuje više razumijevanja i podrške za interese Hrvatske jer je međusobna podrška smisao savezništva kako u EU, tako i u NATO-u. Hrvatski predsjednik je naglasio kako već neko vrijeme inzistira da se pokaže zeleno svjetlo Finskoj i Švedskoj, koje su aplicirale za NATO kao odgovor na rusku invaziju Ukrajine koja je počela 24. veljače 2022. godine.

Slika 1: finska premijerka i predsjednik RH

(predsjednik.hr)

7.4. MEDIJSKI PRIKAZ POSJETA FINSKE PREMIJERKE

Ovaj dio rada odnosi se na medijsku popraćenost dolaska finske premijerke u posjet RH, točnije premijeru Plenkoviću i predsjedniku Milanoviću. Radi se o radnom posjetu koji se održao 21. lipnja 2022. godine nakon što je Marin posjetila još neke od zemalja zapadnog Balkana. Premijerka Sanna Marin boravila je samo pola dana u radnom posjetu Republici Hrvatskoj, koji je za cilj imao iskazivanje podrške Hrvatskih vlasti pridruživanju Finske u NATO savez. Marin je započela radni posjet dolaskom u Zagrebačku zračnu luku u 15:00 sati gdje su je dočekali veleposlanik Republike Hrvatske u Finskoj, Josip Buljević u društvu finskog veleposlanika u RH te zamjenice ravnatelja Ureda za protokol Vlade RH. Prema protokolu dolazak finske premijerke Marin u Ured predsjednika na Pantovčak bio je predviđen za 15:25 gdje ju je dočekala šefica

protokola predsjednika Milanovića na glavnoj terasi predsjedničkih dvora. Sastanak s hrvatskim predsjednikom trebao je početi u 15:30 no iz nekog razloga se početak sastanka prolongirao što je dovelo do prilično neugodne situacije i izazvalo brojne reakcije domaćih medija. Sastanak finske premijerke Sanne Marin i Zorana Milanovića trebao je trajati do 16:15 kada se šticiena kolona od 8 službenih automobila uputila prema Banskim dvorima gdje je premijerku dočeka predsjednik Vlade Andrej Plenković. Razgovor dvaju izaslanstava trajao je do 16:35 do 17:15 nakon čega je bila održana izjava za medije. Po završetku službenog dijela posjeta, Andrej Plenković je u pratnji suradnika odveo finske kolege na večeru u restoran “Dubravkin put” gdje je i bilateralni posjet finske premijerke priveden kraju. Poslije večere finska delegacija se otputila prema zračnoj luci “Franjo Tuđman” u pratnji hrvatske policije.

Slik 2: Finska premijera čeka predsjednika RH

(index.hr i RTL.hr)

Prema navodima novinara koji su bili prisutni na Pantovčaku, predsjednik Milanović kasnio je nekoliko minuta što je Marin iskoristila kako bi pogledala umjetnine koje su bile na zidu. Tako je novi list objavio članak pod nazivom “Novi list: “Milanović “džentlmenski” ostavio finsku premijerku da ga čeka, pogledajte njenu reakciju” ili 24 sata “Finska premijerka morala čekati Milanovića: Prošetala je salom i razgledavala umjetnine”, u tekstu je dalje navedeno da “Hrvatski predsjednik nije dočekaio finsku premijerku na Pantovčaku pa ga je ona morala pričekati nekoliko minuta. Prvo je stajala sama, a onda se prošetala po sali i gledala umjetnine”. Nakon takvih medijskih natpisa, objavljeno je i priopćenje iz Ureda PRH u kojem je demantirana činjenica da je hrvatski predsjednik kasnio istaknuvši da je dio medija objavio “bez ikakvog utemeljenja i provjere, netočnu i zlonamjernu informaciju kako je predsjednik Republike Zoran

Milanović kasnio na sastanak s predsjednicom finske Vlade Sanne Marin, odnosno kako je ona zbog toga morala čekati Predsjednika Republike” (<https://www.predsjednik.hr/vijesti/reagiranjere-ureda-predsjednika-republike-zbog-netocnih-informacija-vezanih-uz-danasnji-posjet-finske-premierke/>).

U priopćenju je također navedeno kako je prijem “odrađen prema jasnom, dugogodišnjem državnom protokolu kakav se uvijek primjenjivao i primjenjuje prilikom takvih posjeta”. Kako je prenio Jutarnji list, a iz Ureda PRH su pojasnili da su “jedina odstupanja od protokola bili: prvo, kašnjenje predsjednice finske Vlade koja je u Ured predsjednika Republike stigla gotovo pola sata kasnije nego što je bilo dogovoreno (a što je doista rijedak slučaj, ali se događa); i drugo, jedini put do sada dogodilo se da gost (finska premijerka danas) Predsjednika Republike nije pričekao na za to predviđenoj poziciji, ispred zastava, kao što su to učinili baš svi dosadašnji gosti u Uredu predsjednika Republike” (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/nije-istina-da-je-milanovic-kasnio-zakasnila-je-finska-premierka-i-to-cak-pola-sata-i-nije-ga-cekala-na-predvidenom-mjestu-15213267>). Osim navedenih propusta u protokolu, službeni doček i predstavljanje izaslanstava, fotografiranje kao i sastanak bili su odrađeni prema uobičajenoj praksi.

Slika 3.: Medijski natpisi

(24sata.hr)

Prema očekivanjima medijska popraćenost je bila u skladu s reputacijom Finske kao države, ali i Marin koja je najmlađa predsjednica vlade te samim time izaziva veliki interes medija za njezin

rad. Isto tako je i vremensko razdoblje, odnosno rat u Ukrajini i važnost NATO saveza kao vojne organizacije kojoj je Finska željela pristupiti, a premijerka lobirati za pozitivan ishod. Tako su tog dana svi mediji objavili vijest o dolasku finske premijerke unatoč crnoj mrlji o kašnjenju predsjednika Milanovića. Neki od naslova su:

➤ T portal: “Finska premijerka kod Milanovića na Pantovčaku, otkriveno što joj je rekao “
“Milanović je Sanni Marin rekao da se ne protivi načelno prijemu Finske u NATO, ali joj je istodobno ukazao na težak položaj Hrvata u BiH te na sigurnosne probleme s kojima je suočena Hrvatska zbog nestabilne situacije u toj zemlji”.

➤ Narod.hr: “Finska premijerka Sanna Marin u Hrvatskoj: “Vjerujem da ćemo uskoro biti saveznici u NATO-u”

“Marin je rekla da cijeni hrvatsko prijateljstvo i suradnju, a razgovore je ocijenila vrlo važnima, dodavši kako vjeruje da će Hrvatska i Finska uskoro biti saveznici u NATO-u”.

➤ Index.hr:” Finska premijerka čekala Milanovića, šetala je salom i gledala umjetnine”

➤ 24 sata: “Iz razgovora s Milanovićem nisam stekla dojam zadržke prema našem ulasku u NATO”

➤ Nacional: “Milanovićev ured: Kasnila je premijerka Finske, a ne predsjednik Milanović”

➤ Hrt.hr: Finska premijerka s Milanovićem i Plenkovićem o NATO-u i BiH

“Na Pantovčaku je razgovarala s predsjednikom Zoranom Milanovićem, a u Banskim dvorima s premijerom Andrejom Plenkovićem. Glavni razlog dolaska finske premijerke je lobiranje za ulazak te zemlje u NATO. Finska u tome ima potporu hrvatske Vlade, ali predsjednik Milanović zagovara da se to uvjetuje izmjenama izbornog zakona u Bosni i Hercegovini”

➤ Novi list: “Milanović “džentlmenški” ostavio finsku premijerku da ga čeka, pogledajte njenu reakciju”

“Predsjednik Zoran Milanović rekao je u utorak finskoj premijerki Sanni Marin, koja boravi u službenom posjetu Hrvatskoj, kako se ne protivi načelno prijemu Finske u NATO, ali joj je istodobno ukazao na težak položaj Hrvata u BiH te na sigurnosne probleme s kojima je suočena Hrvatska zbog nestabilne situacije u toj zemlji”.

- RTL: “Premijerka Finske o razgovoru s Milanovićem: 'Sve je bilo jasno, nema problema s ulaskom Finske i Švedske u NATO”
- Nova tv: “Milanović kasnio na sastanak s finskom premijerkom Sannom Marin, pogledajte što je radila dok ga je čekala”.
“Finska premijerka Sanna Marin u posjetu je Hrvatskoj. U Banskim dvorima razgovarala je s Andrejem Plenkovićem, a prije toga je bila na Pantovčaku kod Zorana Milanovića. No nije prošlo glatko”.

Slika 4.: sastanak na Pantovčaku

(predsjenik.hr)

8. ZAKLJUČAK

Institucije komunikacije i tehnologije postale su toliko istaknute u svjetskoj politici da su promijenile prirodu moći kako na domaćem tako i na međunarodnom planu. Marvin Kalb, koji je autor predgovora u knjizi „Mediji i vanjska politika“, napisao je da "doista, samo glupi vođa može si priuštiti podcjenjivanje moći TV vijesti“. Konstruktivna uloga medija u formuliranju vanjske politike i mirovnih sporazuma uvijek je na kocki. Iako svaki izvor medija ima vlastita tijela odlučivanja i djelovanja, vladajuća vlast nastoji utjecati na autonomiju medija stvarajući problem pristranosti. Budući da mediji imaju veliku moć, njihovi se negativni aspekti također šire poput požara. Jedan karikaturalni prikaz ili jedan govor mogu se pretvoriti u govor mržnje koji vodi do žestoke rasprave. Činjenica je da se novinarski integritet sukobljava s javnom diplomacijom i posljedično se u pitanje dovodi sloboda izražavanja. Izvrstan primjer takvoj konstataciji je i sama studija slučaja koja je provedena u ovom diplomskom radu u kojem se analizirao dolazak finske premijerke u posjet premijeru Andreju Plenkoviću i predsjedniku Zoranu Milanoviću. Dolazak je bio dogovoren u svrhu „omekšavanja“ hrvatskog predsjednika Milanovića oko negativnog stava za finsko pristupanje NATO savezu, što je sam u nekoliko navrata naglašavao kako će stopirati sve dok se ne riješi pitanje izbornog zakona u BIH. Sam po sebi dolazak premijerke Marin je bio nabijen tenzijama, no ono što je bacilo u drugi plan njene pregovore s hrvatskim vodstvom oko pristupanja NATO-u bio je protokolarni fijasko na Pantovčaku. Prema izvještavanju prisutnih medija predsjednik Milanović je ostavio svoju gošću da ga nekoliko minuta čeka, a to je vrijeme iskoristila da razgleda slike u dvorani za doček. Osim što su mediji predsjednika prozvali da to nije bilo džentlmenско ponašanje, objavljen je i video zapis na kojem je vidljivo kako Marin pomalo zbunjeno „krati“ vrijeme dok čeka predsjednika. Nešto kasnije istog dana objavljeno je priopćenje iz Ureda predsjednika u kojem stoji kako nije hrvatski predsjednik bio taj koji kasni, već finska premijerka te da ga nije dočekala na mjestu predviđenom za susret, pored zastava. Unatoč tome što su mediji imali dokaz kako je predsjednik Milanović prekršio protokol, njihova vjerodostojnost i istinitost se nastojala opovrgnutu i to je najbolji dokaz koji ide u prilog činjenici da mediji zaista imaju veliku moć u suvremenoj diplomaciji.

LITERATURA

1. Alekseev I., (2010), *Art of diplomacy: not to win, but to prevail*, Moscow: Dashkov & Co
2. Archetti, C., (2012), *The Hague Journal of Diplomacy 7: The impact of new media on diplomatic practice: an evolutionary model of change*
3. Boulgaris, J.-M., Hecht, A., Jazairy, I., (2015), *Practice in diplomatic protocol in Geneva*, United Nations Institute for Training and Research (UNITAR)
5. Brace, P., Hinckley, B., (1993), *Follow The Leader: Opinion Polls And The Modern Presidents*, Basic Books
6. Butterfield, H., 1966., *The new diplomacy and historical diplomacy*, in Herbert Butterfield and Martin Wight (eds) *Diplomatic Investigations*. London: Allen & Unwin
7. Eilers, C., (2017), *Diplomats and Diplomacy in the Roman World*. (Mnemosyne Supplementum 304.)
8. Gilboa, E., (2001), *Diplomacy in the Media Age: Three Models of Uses and Effects*, *Diplomacy and Statecraft*, vol. 12, no. 2
9. Goldstein, E., (1996), *The Origins of Summit Diplomacy*, in *Diplomacy at the Highest Level: the evolution of international summitry*, London
10. Grant, R., 2005., *The Democratisation of Diplomacy: Negotiating with the Internet*, SSRN Electronic Journal
1. Gripenberg, G., A., (1965), *Finland and the Great Powers: Memoirs of a Diplomat*, University of Nebraska Press
2. Hamilton, K., Langhorne, R., (1995), *The Practice of Diplomacy*, London
3. Hölsti, K.J., (1998), *The Problem of Change in International Relations*, Working Paper 26, Vancouver: Institute of International Relations, University of British Columbia
4. Jokela, J. (2011), *Europeanization and Foreign Policy: State Identity in Finland and Britain*, Routledge Advances in European Politics, 1st Edition
5. Langhorne, R., (1977), "Current Developments in Diplomacy", *Diplomacy and Statecraft*
6. Milkotić, M., (2002), *Diplomatski i poslovni protokol*, Zagreb, Barbat
7. Nicolson, H., G., (1954), *The Evolution of Diplomatic Method*, Oxford
8. Nicholson, H., *Diplomacy*, (2011), Faber and Faber, UK
9. Nitsch, V., (2007), *State Visits and International Trade*, *The World Economy*, vol. 30, issue 12, 1797-1816

10. Serres, J., Wood, J., (2011), Diplomatic ceremonial and protocol – Ed. 2. – M.: International Relations
11. Tödting, T., (2021), Protokol događanja u praksi – Uspješna organizacija u poslovanju i diplomaciji, Zagreb, Školska knjiga
12. Wight, M., (1977), System of States, London
13. Wizimirska, K., (2016), The art of diplomacy in the context of contemporary international relations, Journal of science of the military academy of land forces, Volume 24, Number 4
14. Walter, H. L., Anderson, C. M., Martin, M. M. (2005), How Subordinates Machiavellianism and Motives Relate to Satisfaction with Superiors, Communication Quarterly
15. <https://www.diplomacy.edu/resource/history-and-the-evolution-of-diplomacy/>

POPIS FOTOGRAFIJA

Slika 1.....	38
Slika 2.....	39
Slika 3.....	40
Slika 4.....	42

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za odnose s javnošću
TIPOV DIPLOMSKI	diplomski sveučilišni studij (odnosi s javnošću)
PR. STUPNIK	Mag. io štitari
IMENAS	0200023208
DATA	1. 7. 2022.
TITULUS	Protokol odnosa s javnošću
NAZIV RADA	Protokol posjeta finske premijerke Hrvatskoj
NAZIV RADA NA ENGL. JEZIKU	Protocol of the Finnish Prime Minister's visit to Republic of Croatia
MENTOR	dr. sc. Gordana Lesinger
STANJE	Docent
ČLANOVCI POUČAVANJA	1. dr. prof. dr. sc. Danijel Čerepić - predsjednik 2. dr. sc. Gordana Lesinger - mentorica 3. dr. sc. Turko Jakić - član 4. dr. sc. Ivana Stanić - znanstvena članica 5.

Zadatak diplomskog rada

BR. 262/012022

OPIS

Styha međunarodnih ptevenja šefova država i vlada uvelike varira. Dok je opći cilj unapređenje bilateralnih odnosa, takus može biti i na drugim političkim pitanjima poput zaštite ljudskih prava, zaštite okoliša, kulturne suradnje, gospodarske itd. No, sriikom takve vrste posjeta na više sfumosti, u prvom planu je protokol čija su pravila unizeralna, temeljena na načelu bezuvjeteta i na načelu međunarodnog pšlovanja, što znači pšlovanjevega što simbolizira i predstavlja neku zemlju. Protokol nije samo međunarodni kodeks pristojnosti, on je vrlo često ogroman politički instrument.

U radu je politički i pšlovanje i politički okvir, on sili objasniti kulturnu ponašanja u protokolarnim skivnostima, prezentirati važnost medijake ponašanja u kontekstu diplomacije, ptevesti studiju slučaja dolaska finske premijerke Sanne Marin u posjet RH, gonorazirati rezultate istraživanja i donijeti zaključke.

OPIS RADA

22.09.2022

1
- JOPIS I CITIRAN
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Gordana Lesinger

**IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU**

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, MARIO JAFRAN (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom PROTOKOL POSJETA FINIŠKE PREMIJERKE R.H. (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, MARIO JAFRAN (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom PROTOKOL POSJETA FINIŠKE PREMIJERKE R.H. (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

(vlastoručni potpis)